Jaar 1588

Inhoud

4 januari 1588 – De dertiendag 11 januari 1588 – Aanpassing vande bierprijs 17 januari 1587 - 10 november 1588 – **DeWaele – Baervoet** 24 januari 1588 – De grande revue 14 februari 1588 – Bier voor de troepen 15 februari 1588 – De Gervelgatmolen 15 februari 1588 – Boeckwiet gekocht 20 februari 1588 – Koop van hop 28 februari 1588 – Wezengeld Vastenavond met soldaten 13 april 1588 –- Hoppe verkocht 14 april 1588 – 350 pond hoppe 25 april 1588 – De armada vaart uit 2 mei 1588 – De gasthuismeesters 21 mei 1588 – Wijn en bier 25 mei 1588 - De Spanjaarden vertrekken uit Ieper 28 mei 1588 – De Diepenmeers en het Quaedgat 9 juni 1588 – Pieter Roelens verhuist naar Belle 11 juni 1588 – De brouwers en hun bier 1 juli 1588 - De schepen worden naar Nieuwpoort gebracht 9 juli – Langemark brandt 19 juli 1588 – Gheleyn de Conynck 1ste augustus 1588 – 't Calfvel in 't Cleen Bruggestraetkin 9 augustus 1588 – De Spaanse armada voor Grevelingen verslagen 8 augustus 1588 – De vendelen van Van Werp trekken naar Poperinge 11 augustus 1588 – De Potterstraatmolen 23 augustus 1588 – Brouwers 26 augustus 1588 – Van Werp verlaat Poperinge weer 29 augustus 1588 – De boeren vluchten 29 augustus 1588 – De kosten van de peerderuiters 2 september 1588 – Het leger vertrekt 10 september 1588 – De Oostendenaars zijn daar weer 24 september 1588 – Taks op de bieren 25 september 1588 – Herbergiers 25 oktober 1588 – Inventaris van de gronden 30 oktober 1588 – Bier brouwen 31 oktober 1588 - Oliemolen langs de Werfstraat 7 november 1588 – Koeien 19 november 1588 – Verkoop van een hofstede in de Potterstraat 22 november 1588 – Bierreglement 24 november 1588 – **Jan Jacobssone versus Pierre Duploy** – De verlaten hofstede 29 november 1588 – Huis op de Nieuwe Markt 29 november 1588 – 't Moerken langs de Papelangemeersstraat 3 december 1588 – De Oostendenaars moorden te Poperinge 7 december 1588 – Het pond en de el	**1588**

17 december 1588 - De Oostendenaars zijn terug	
Stadsrekening 1588 – 1589	
Rekenynghe vande gouverneuren vande capelle ter Magdaleene – 1588 – 1589	
Ommestellingen 1588 **De rekening van de ommestelling 1588**	

4 januari 1588 – De dertiendag - Augustyn van Hermelghem[1]

Ontrent den Derthiendag zoo was het zachste weder dat oyt men en zach,
want hadden de Spanjaerden in de stede niet geweest, 't gemeene hadde vele houdt gespaert, ja, zoo vele dat 't houdt zoude beter koop geweest zijn dan in de liberteit, maer de soldaten ontzagen geen houdt, by redene dat zy niet en vraechden wat het coste;
maer het was zulk eenen harden zanck voor de ingezeten dat noyt gehoort en was binnen Ypre; op andere tyden zoo hadde het volk wel groote armoede geleden; maer dit ginck alles te boven.
Op Derthienavondt zoo coos men koning, maer den minsten deel, want de Spanjaerden allomme koning waren ongekosen; vele menschen kosten kwalijk nemen hunne pacientie, niet tegenstaende daer wiert op den Derthienavondt ommegeslegen metten trommele, maer wat men ommeslouch 't was altijdts voren het beste.

11 januari 1588 – De bierprijs - Resoluties B – SAP 468

Gheconsenteert gheconsenteert by bailly, burghmeesters ende schepenen deser stede van Poperinghe
Den excessiven prys vande vente vande bieren in tonnen ende cannen binnen der zelve stede ghedaen ten voorleden tyde van dierste van graenen
ende de zelve ghecontinueert
tot den jeghenwoordighen tyde van de affslach van de zelve graenen
ende willende daerjeghens voorzien met behoirelicke provisie ende remedie tot zoetynghe van tgenerael ghemeente,
hebben naer advis ende deliberatie van de raeden
ghezaemdelick gheresolveert, ghestatueert ende verbooden,
statueren ende verbieden midts desen,
dat voordan gheene brauwers der voorseide stede,
en zullen moghen brauwen ende vercoopen eenighe bieren, vut ofte binnen,
ten hoogheren pryze dan van **xij pond parisis de tonne**,
tot wederroupen vande wet,
op pene van verboode van huerlieder ambacht van brauwen voor den tydt van zes weken,
zonder dissimulatie oogheluyckynghe ofte verdracht

Omme tzelve bier, byde herberghiers, taverniers ende tappers voorts vercocht tsyne naer betaelynghe van alle rechts, **voor zeven grooten den stoop,**
pot ende pint ten advenante,
hemlieden ende een yegheglicke **verbiedende,**
tzelve bier te vercoopen ten hoogheren pryze,

[1] Biekorf. Jaargang 59(1958)– [tijdschrift] Biekorf

op de boete van drie ponden parisis ende verboodt van huerlieder herberghen, tavernen ende tappen voor ghelycken tydt van zes weken, zonder eenighe dissimulatie alsvooren, blyvende nietmin, de voorseide herberghiers, taverniers ende tappers ofte tappeghen in verbande de voorseide bieren **te doen waranderen** by officieren,
thaerledeer herberghen ofte huuzen voor tventen, vercoopen ofte tappen van diere omme die ghestelt te zyne, ten minderen pryse indien zy bevinden zullen in eede ende conscientie, de voorseide bieren niet weerdich te zyn in duegde,
de voorseide xij pond parisis de tonne,
welcken prys, taux , warandatien ende vente van ghelycken zullen onderstaen de bieren ghecommen van Ypre ende alle andere vutghebrauwen bieren,
diemen niet hooghere vercoopen en zal dan de voorseide inghebrauwen,
by cannen op de voorseide penen ende amenden,
Gheresolbeert d'Inghelsche bieren, diemen bieren, diemen zal vercoopen in cannen, tot zulcken meerderen pryse, als de voorseide officieren naer warandatie zullen stellen ende bevinden te behoiren nare haerlieder deucht ende weerde.

Ordonnerende voorts meer de voorseide brauwers vander stede, tghemeente te voorziene ende stofferen van **dobbelbier**
(datmen zeght te zyne **cleene bier**),
zoo dat danaff, gheen ghebreck en is ende hemlieden te reguleren naer dit jeghenwoordich statuut,
zonder contraventie ofte faulte van brauwen,
op pene vande opcomende lasten vander stede by soldaten op hemlieden gheleyt ende ghesommeert te zyne van ghelycken zonder dissimulatie
Actum ter camere **den xjde january 1588** ende ghepubliceert den xvijde – *17de* - van de zelver maendt ende jaere
Andermael ghepubliceert ten verzoucke vande gezwooren officieren, warrandeerders vande biere ende broode den xxijste – *27* - in meye 1588

17 januari 1587 - 10 november 1588 – **DeWaele – Baervoet** – SAP 115 - Processen

Andwoorde van meester **Gheeraert Baervoet** over hem ende zyn medecomplicen, hoirs ter sterffhuuse van **Maillaert VanderSlype**, verweerders, ter eenen
Jeghens **Pieter Everaert** als maedelaere ten sterffhuuse van **Caerle DeWaele**, heescher ter anderen
Dienende voor ulieden mijn heeren burchmeesters ende schepenen vande stede van Poerpinghe
1
Alvooren alzo de verweerders hemlieden betrocken vynden van dheescher over betaelynghe vande somme van xxvij pond viiij schele parisis over viij maenden huishuere daerinne begrepen xxviij schele parisis van verschot van een stoop wyns gheexpireert ten ougste lxxxij – zijn tzelve by expressen ontkennende als noeynt coop, huere ofte voorwaerde van woonste by de verweerders voorzaete jeghens den zelve VandeWaele ofte huusvrouwe ghehaedt hebbende
2
Maer es warachtich ende en willen de verweerders nyet ignoreren haerlieden voorzaete gheahdt thebben eene camere ten huise vande zelve VandeWaele vut vriendschap aldaer – eerst commende naer dat hy zelve ghequetst ende ghewont hadde gheweist van zeker vrijbuiter ontrent kerstmesse lxxxi – zodat zes weken fote daerontrent vande pillaige der zelver stede, een vrauwe met een dochtere commende ende begheerende de zelve caemer te

hueren ende daer vooren biedende xi schele parisis de maendt, zo den zleven VandeWaele daernaer, totter voorseide verwereders voorzaete, tzelve hem te kennen ghevende en tzegghende dat de zelve camere, maoest rummen ofte meoste dezelve van daer voort hueren.
3
Twelcke ghehoirt by de verweerders voorzaete, hefit daerop voor andwoorde ghegheven, zegghende, overghemect andere, zo veile daervooren, bieden als redene dat ick u oick gheve, twelcke alles blycken zal by tdochterken van verwerders voorzaete als tzelve alles hoorende
4
By alle welcx te verstaen doet, donghefundeerdheyd vande heescher als wezende ondeughdelick, vut causen ghenouch blycken zal, dat de verweerders voorzaete naer aldaer dien tyt woonende naer dat hy ghequetste was, zoo voorseit es, twelcke maer en was den tyde tvoorseide kerstmesse, zodat ghenomen van alsdoen de huere ghelopen hadde (dat by expireren neen) en zoude op veile naer gheen xiij maenden kennen vut brynghen – by welcx te colligieren doet tzelve ende zonderlynghe tschryven en handboucke een groot abuus moet wezen – te meer byden zelve handbouck blyct dat de partien aldaer ghecocht ende betaelt ghespetiffieert staet, doch einde daete, ende van de zelve huere niet, anderssins dan hy es my schuldich xiij maenden – alle twelcke moet gheschreven wezen naer de pillaige vut dien de verweerders voorzatee aldaer was woonende totter pillaige ende aldaer gheilleert, daer nochtans ter contrarie dden voorzeide VandeWaele met x ofte xij wonden totter dood als doen ghequetst was.
5
Es oick waerachtich dat de voornoemde meester Gheeraert Baervoet, ten verzoucke vande weduwe van de zelve VandeWaele ghewoont ehift naer de pillaeige van ontrent Sint Maertensdach tot ontrent Lichtemsse ten zelve huise, ten welcke tyde de zelve weduwe noeynt eenich veramen deide vande zelve huere, hoe wel nochtans zij in haeren vutersten noodt, was, zo eenigh van mijn voornoemde heeren wel noch bekendt weze – twelcke den zelve Baervoedt presneteert te purgieren bye ede

Mits welcke concluderende, tenderen de verweerders dat dheescher hemlieden met quade causen alhier betrocken heift, de verweerder darvan abosolveren, condempneeren de heescher inde costen van de vervolghe ten tauxatie breeder met imploreren naer style

Ghedient den xde november 1588

24 januari 1588 – De grande revue - Augustyn van Hermelghem

Den 24, 25, 26sten, ja de naervolgende weke, zoo continueerde altijdts het afkomen van alle de garnisoenen van zyn Altese, en kwamen van alle zyden naer Westvlanderen, en men zeide dat de *grande revue*, het welke was de vergaderinge alle byeen van peerdevolk en van voetvolk, zoude gebeuren ontrent Sockes op ander halve myle naer Bethune, alwaer dat meer dan vichtig duysent mannen onder peerdenvolk en voetvolk byeen wezen zouden, en alle de weke duren; zoo ruumde het landtsvolk van alle zyden met coyen en calveren, alle naer de stede; want in het marcheren van de garnisoenen daer en bleef niet.

Op den eersten van sporkele wasser by de Heeren van der wet verbodt gedaen datter geen wagens en zouden uyt der stede ryden dan naer Bergen St.-Winocx, alwaer lach ontrent noch 200 razieren amonizie coorn van de Spaenjaerden, en midts datter geen middele en was, om der vorst wille, zoo moest de stede leveren ontrent 500 razieren coorn om te backene amonizie voor de soldaten. Op dezen tijdt zoo was in de stede gekomen den opperquartiermeester van alle de Spaenjaerden, en het scheen datter ordere zoude wezen,

want men slouch terstond omme met vele trommelen, dat niemant en mochte van de capiteynen ofte ook soldaten eenige groene boomen hauwen, maer ten geduerde niet zeer lang, alzoo alle hunne geboden duerden. Op Onze-Vrouwen-Lichtmisse zoo drougen de Spaenjaerden processie van Onzer Vrauwen Roozencransken zeer schoone, en op dezen tijdt zoo was het landsvolk zeere getravallieert in alle houcken, zoo dat die van Langemarck alle in de stede refugierden met beesten en peerden.
Op dezen tijdt zoo kwammer altijdts crijchsvolk af naer Waesten, zoo Italiaenen, zoo Duytsch peerdevolk ende voetvolk, 't welke te verwonderen was.

Op den **12 sporkele,** vrijdag zijnde, zoo zijnder gevonden drie doode lichamen van landslieden, alwaer den eenen hiet Jan Hutte, landman en pachter in **Zillebeke**, en d'ander twee waren van **Houthem,** en waren wel xiiij dagen geleden vermoort geweest van **Oostendenaers,** om dies wille dat zy gevangen zijnde geen rentsoen ofte luttel wilden geven; zijn gevonden geweest ontrent Zillebeke-Meulene, door de groote menigte van vogelen die in 't zelve braemstuk uyt en in vlogen, zoo dat sommige landtslieden die daer passeerden zeiden: ‘Laet ons gaen sien wat caronerie dat daer licht.’ Zoo vonden zy drie doode lichamen, de ij waren zeere geschent van de wulven ofte honden mette vogelen; aldus was eene groote plage voor het landt, daer zoo menig duyst soldaet in was, dat de Oostendenaren zoo stout waren zoo diepe in het landt zulks uyt te rechten met xij ofte xvi persoonen.

Op dezen tijdt zoo was 't volk in Ypre en Ypre-ambacht zeere getravaillieert, zoo dat noyt voor dezen zoo gestelt en was, want alle 't garnisoen, zoo Spaenjaerden, Italianen, Walen ende Duytsche moesten alle gehouden wezen binnen de limieten voren verhaeldt, zoo dat noyt schamelder schade en geschiedde binnen het Westquartier, ja zoo kwaet reysen was 't dat zy de lieden ontleetten, om te hebben achter landt dat zy begeirden; aldus was 't landt zeere getravaillieert, ja zoo dat den schamelen landtsman niet en hadde aen 't zyne.

Op dezen tijdt was't zeer sterck wedere van vorste, zoo dat de Spaenjaerden zoo veel hout brandden dat het ongelovelyk was, want daer zy het vonden 't was alle geabandoneert en om 't gemeene wat te secoursen zoo wasser op St.-Pietersdag, den xxij^{sten} sporkele, met een halle-gebot gepubliceert: ‘Zoo wie wilde hout halen op de Waesten-causie van de mylesteenvoort moge 't houwen op beyde de zyden van de strate zonder misdoen; elk zegge 't anderen.’ Altydts strenge coude makende in de Sporkele zoo dat kwalyk houdt te bekomen was, maer sommige Spaenjaerden geen respect nemende op het gebodt by de Heeren gepubliceert van 't hout te moeten halen op de Waesten-causie, gingen aen alle zyden dat zy afhieuwen ontrent de ommeloopen, doende aen alle jonge boomen groote schade.

Uit de voorgaande stadsrekening blijkt alleszins dat ook in Poperinge de logerende ‘Duudsche’ troepen hier heel wat hout verbruikten, maar ook bier.

14 februari 1588 – Bier voor de troepen - Resoluties B – SAP 468

Gheconsidereert by de heere ende wet deser stede van Poperynghe den voed ende liberteyt, ghenomen byde brauwers, weerden ende diversche insetenen,
ten opziene vande **lieden van oorlooghe** alhier ghelogiert hebbende geweest,
int vutleveren wercken ende haelen vande bieren,
zonder billet vanden thresorier ende betaelynghe van alle rechts contrarie de statuuten ende loverlicke ordonnancien vander stede,
hebben iterativelicke wel willen lasten ende adverteren alle brauwers,

gheene bieren in tonnen, halfve ofte vierkens te laeten voeren byden dienaeren vut hunlieder brauwerien, **zonder billet**,
noch oock bier te venten in kitten, potten, kannen ofte by andere behendicheyt directelick ofte indirectelick
op de boeten ende amenden daertoe staende by de voorseide cueren ende statuuten
ende verboedt van haerlieder ambacht ter discretie van de juge
so oock gheen herberghiers, taverniers, tappers ende venters van bieren,
noch oock eenighe insetenen en zullen bestaen in te doen eenighe bieren in tonnen, halfve ofte viertkens zonder billet vanden thresorier ende betaelynghe van alle rechten op de boete vande voorseide cueren ende statuuten, verbuerte vanden biere ende verboodt van huerlieden herberghen, tavernen, tappen, ende venten ter discretie van de juge
ende daer eenighe insetene zullen bestane bier te haelen vut die brauwerien in cannen ofte by andere behendicheyt zullen boeten iij – *3* - pond parisis van elcke canne, flassche,kitte ofte andere vate ende verbeueren canne ende bier
Alles ten proffycte vande officieren, dienaeren ofte andere in eede beslach doende ofte oock dies bevindende
Verbiedende oock alle herberghiers ende tavernieren gheen bieren in te doen in vaetkens ofte halfve tonnen, anders den in gheheele tonnen naervolghende voorgaende vueren ende statuuten op de voorseide penen ende amenden
Elck zegghet den anderen, men sal voordan niemand spaeren te vercondynghen dat omme tschryven einde gheven ande billetten, den thresorier sal daghelicx occuperen tsnuchtens vanden ix – *9* - heuren tot den elfven ende tsachternoens vande twee heuren tot den vieren binnen welcken tyde een yeghelick hem sal regulieren int haelen van haerlieden billetten.
Ghepubliceert ter halle tsondaeghs den xiiijste february 1588

15 februari 1588 – De Gervelgatmolen - SAP 365 - Folio 339 verso

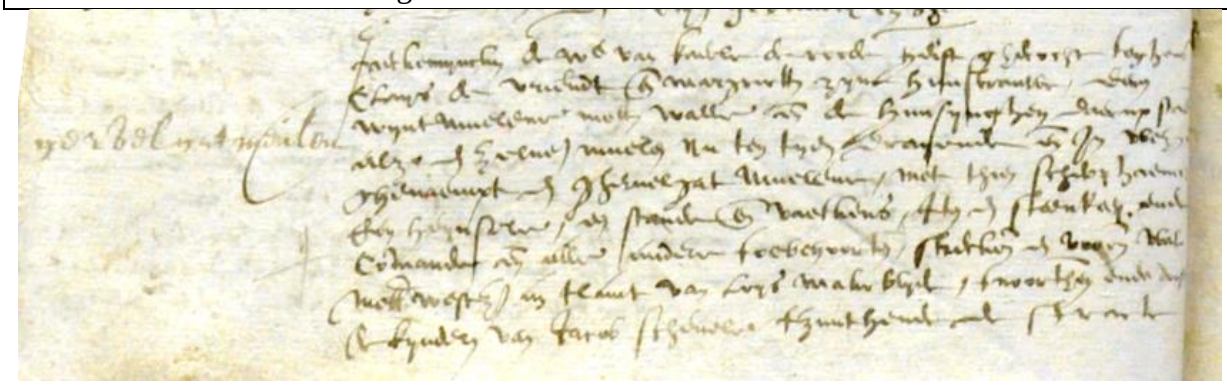

Jaeckemyncken de weduwe vaan Kaerle de Roode heift ghecocht teghen **Clays de Vriendt ende Margriette** zyne huusvrauwe -
eenen wyntmuelene metten walle ende de huusynghen daerup staende - ghenaemt de **Ghervelgatmuelene**
met thien scherphaemers ende een heynsele - een stande ende vaetkens
Item de staenkap ende commande ende alle andere toebehoorten -
streckende de voornoemde wal metten westzyde ant tlant van Loys Makeblyde - tnoorthende ende oosthende de kinderen van Jacob Schevele - tzuuthende de straete -
ende dat omme de somme van dryendertich ponden grooten vlaemsch -
tvoorseide boven alle de lasten ligghende upt voorscreven goedt -
dannaf de vercoopers ghehouden te zuuveren alle verloopen ende achterstellen totten daeghe vande erfvynghe ende boven xxtich ponden grooten vlaemsch competerende de weezen van

Jan Vlaemynck die de coopeghe vermach up te legghen ten hende van een jaere vulstaende upde xxij juny 1588 -
ofte die behouden de termyn van drie jaeren te weezeghelde -
ghecommen dannaf crois ten advenante van de penningh xvj - midts die verzekerende naer coustume deser stede -
te eataelen de voorseide xxxij ponden grooten vlaemsch te meye eerstcommende in teghenwoordich jaer 1588 -
al teene paymenten emmers xiiij daeghen daer naer onbegrepen -
v schele parisis voor godtspenninck - een pondt grooten vlaemsch voor svercoopers huusvrauwe een hooftcleet -
een achtendeel multer voor de aermen -
xij pond parisis te lyfcoope alle ten laste vande blvyere

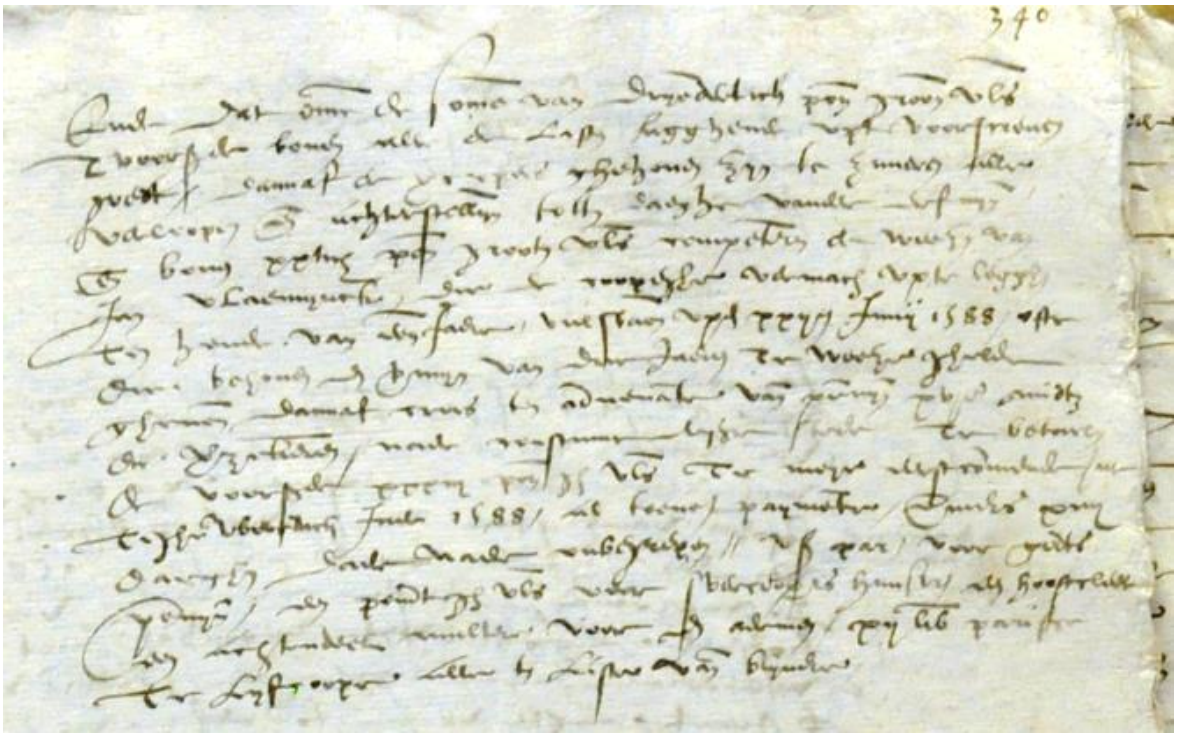

15 februari 1588 – Boeckwiet gekocht - SAP 395 - Renten

Jan de Beir kend ghecocht thebbene jeghens **Frans de Keerne** ende van hem ontfanghen - zes rasieren bouckwiet te betaelen den xvde february xvc lxxxix –
voor de somme van zes ponden gooten vlaemsch -
payement vij deniers parisis van lyfcoope - indien hy betaelt tzynen daeghe ofte binnen xiiij daeghen daernae onbegrepen - dat neen geen payement –
daerinne verbindende de hofstede ende landen by hem gecocht jeghens Gheleyn de Brune inden Schoudemonthouck an d'hofstede ende landen van Jan de Brune zynen broedere metgaders alle zyn goed immeuble -
omme executie -
Actum den xvde februari 1588 - present Frans Diedeman vervanghende Willem de Vos , schepenen

20 februari 1588 – Koop van hop – register sap 245 – Vonnissen

Saterdaeghe den xx february 1588

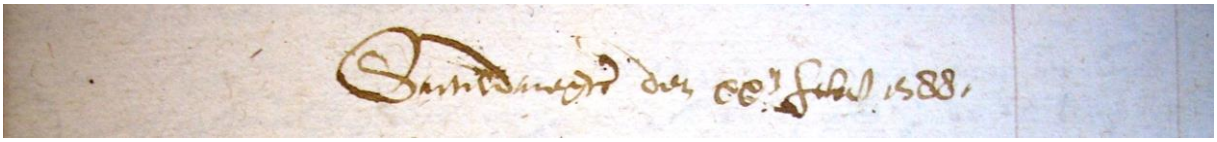

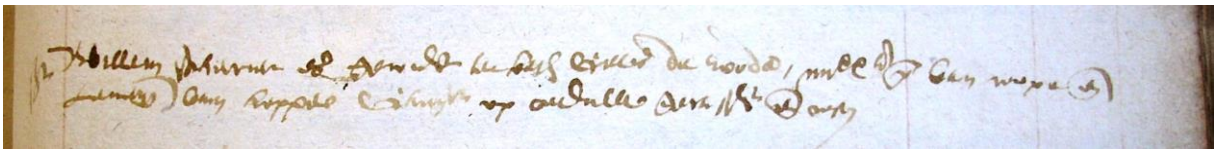

Willem Scherier es ghecondempneert te betalen Gilles De Roode iiii xx *(80)* ponden van coope ende leveringhe van hoppe – ghekent op cedulle ghecasseert ende costen

28 februari 1588 – Wezengeld - Renten - SAP 395

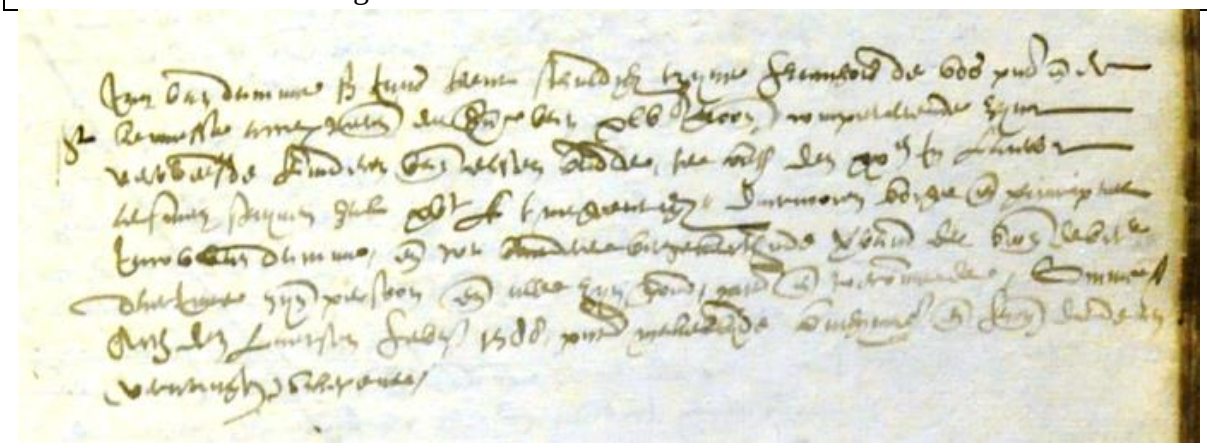

Jan Van Damme filius Jans kent schuldigh tzyne **Francois de Vos** - present ende de kennesse accepterende -
de somme van xlv grooten competeerende zyn verweesde kidneren vande eerste bedde -
te bethaelen den xx in lauwe als men scryven zal xvc tneghentgh -
daervooren borghe ende principael Jacob van Damme ende tot verzekerthede verbind de voorseide daerinne zyn persoon ende alle zyn goed -
present ende toecomemnde - omme executie
Actum den laetsten february 1588 - present Makeblyde burghmeester ende Frans Diedeman vervanghende schepene

Vastenavond met soldaten - Augustyn van Hermelghem

Op den **27sten van sporkele,** zoo was 't zaterdag en 't landtsvolk was zeere benauwt dat men vreesde dat de soldaten noch geheel 't platte land zouden ruwineren,
want zy begonsten de beesten te rooven; de Duytsche tot Meesene quamen den nacht te voren in Reninghelst, en roofden op 't goed van Jacop Loot ses coyen en een peert, en daer was een salvegarde ten kerkhove, maer zoo zy niet haest gnoeg konste gereet wezen, waren de Duytse wech en deure.
Op den **28sten van sporkele,** Vette Zondag zijnde, zoo was de stede altijdts vol vreempt garnison als nu Hyrsen, - *Ieren* - Schotten, Duytsche, Spanjaerden, zoo dat men byna niet dan vreemde aensichten en zach; aldus was de stede van Ypre in eenen schamelen tijdt.
Den lasten dag van sporkele, Vette Maendag zijnde, maer niet anders dan voor voorseyde

Spanjaerden; want de poorterie moeste schamelyk pappen overal, en niemand en hadde recreatie dan zy.
Op **den Vastenavondt,** wezende den eersten maerte, zoo en hielter niemand vastenavondt, maer zy zeere mal en brootdroncke liepen; de arme poorterie moeste daer op zien, en naer den noene zoo de heeren Schepenen-camere open was, en by **eenen motsage** moeste dat gedaen zijn, ofte by eenen vremden soldaet, was het schoon incarnaet laken van 't larige poffet, lanck meer dan ses ellen, gestolen ofte geweerd, 't welke wel weerd was 4-0-0, en 's avondts zoo liepender vele Spanjaerden mommen, maer de poorterie moeste daer op zien; aldus passeerde den eersten dag van maerte Vastenavondt.
In den vasten zoo hebben de Spanjaerden, houdende den vasten den meesten deel in eere **gelijk Barbaristen**; want den meesten deel eyeren en vleesch aten, zeggende dat zy het doen mogten.

De **Oostendenaars** *lieten van zich horen, zo schrijft Van Hermelghem/op de 3de februari zaten ze op de Waasten 'kassyde' omtrent de 'mylesteen'. Zij vingen er veschillende mannen waaronder de prelaat Van Loo*
Zoo haest als de mare voor zeker kwam tot Ypre zoo vergaderden wel 200 Spanjaerden, en trokken t'allen poorten uyt, en waren den nacht uyt, maer en hebben niemand gevonden. 's Anderdags waren op de Waesten-causie vermoort vier mannen, drie schenen te wezen arme zeven-vercoopers en den anderen eenen passagier; dus armen verdrietelyken tijdt was't.
Op **den 4 van maerte**, liepen **de Oostendenaers** op de rechte bane van Beselaere en vingen den bode van Gend met noch eenen manspersoon van Gend en eene vrouwe; zy hadden van den voornoemden man veel geld dat zy hem namen en noch eenige bagen en juweelen; alsdan lieten zy de vrauwe gaen, en noch eenen Waelschen soldaet met den bode van Gend; maer scheurden alle de brieven, die hy hadde, en deden hem zynen sweet-baey afdoen.
Deze Oostendenaers waren meest alle gecleet in Spanjaers abitten, die zy waer hier en daer vermoort hadden; aldus zoo was 't zorgelijk reisen en dat niemand en dorst buyten der stede gaen.

Binnen deze weke en heeft men niet gehoort dan alle omme droufheyd en verdriet van den schamelen landsman, die over al ontrent Ypre zeere verlast was van alle natien van konings wege, ja zoo verlast dat sommige landslieden alles verlieten dat zy hadden en kwamen binder stede, en daer warender sommige soldaten, dewelke lagen op hunnen pacht, die tot Ypre kwamen zouken hunnen meester, en als zy die vonden, zoo deden zy de zelve met hun gaen zonder dat het magistraet daer dorste tegen zeggen, en daer warender sommige pachters die niet en gestonden met een pond groote daegs. Aldus armelyk stond het platte landt en de stede van gelyke.
Op den **12sten maerte, Crake-zaterdag**, kwamer eene ghyge in, die zeide datter kwaed volk was tusschen Hollebeke ende de Wasten-causie;
zoo trocker mette zelve ghyge wel 100 Spanjaerden, en komende ter plaetse hebbender wel gevonden 18; de Spanjaerden dit ziende hebben alle meest de vlucht genomen, maer hebbender vier ofte vijf gekregen en metten avondt gebrocht in de stede, en men zeide dat het waren Ingelsche van Oostende, maer andere zeiden dat 't waren Hyrsen en Ingelsche, die over 's konings zyde dienden, 't welke waerachtig was, want zondag, 's anderdaegs, zoo trocken noch uytte wel vijftig Spanjaerden, en kregender wel vijf ofte ses Yrsen en Ingelsche van Langemarck, ende hebben die gebrocht voor den noene ter Zale, maer bin een hure ofte twee daernaer is hunnen capiteyn om hun gekomen, en heeft zoo schone aen den Spaenschen bevelhebber gesproken dat zy de laetste gevangene, dezen dag ingebrocht, uytgeeregen hebben; maer daer bleven d'ander noch in de gevangenisse.

14 april 1588 – 350 pond hoppe – Renten SAP 395

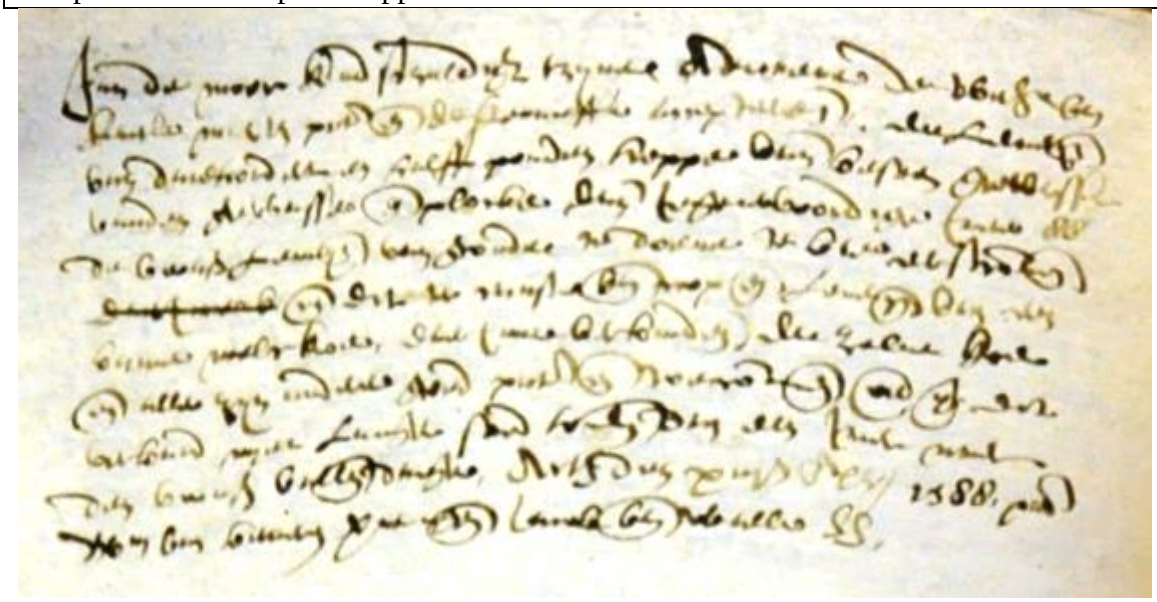

Jan De Moor kend schuldigh tzyne
Adriaene, de wyf van Kaerle Maerten
present ende de kennesse accepteerende de leveringhe van driehondert en half ponden hoppe van den besten ghewasse vanden ghewasse ende plocke van den jeghenwooridghen jaere 88, de voorseide leverynghe van ghoede te doene te Baemesse eerstcommende
ende dat ter cause van de coope ende leverynghe van een brune melckoe,
daerinne verbindende de zelve koe ende alle zijn andere goeden, present ende toecommende, omme in dat verband nyet langher soude houden dan een jaer naer de voorseide vullen daegh
Actum den xiiijste april 1588 – Present Willem van Beveren, Pieter Vande Loovelde, Vandewalle, schepenen

25 april 1588 – De armada vaart uit -

Op 25 april 1588 werd in de kathedraal van Lissabon de Standaard van de vloot ingewijd en werd begonnen met het vertrek. Het duurde tot 11 mei voordat alles en iedereen aan boord was en buitengaats. 130 vaartuigen en 20.000 soldaten, meer dan 2400 kanonnen, maar ook 180 priesters, 19 rechters, 50 bestuurders en 85 chirurgijns waren aan boord, Niet mee mochten 6000 dames, op persoonlijk bevel van Philips II, zegt men. Kortom een vloot bedoeld om een leger over te zetten, niet om direkt een zeeslag te winnen.....

In het noordelijke en vreselijke koude en natte Vlaanderen, ook daar heerste dat noodweer, stond Parma al 6 maanden te wachten met een leger van 30.000 zeer gedisciplineerde troepen, toen de vloot op 11 mei vertrok stond het leger van Parma op het punt uit een te vallen, geen geld meer voor soldij en dus desertie, doorweekt en met een te kort aan voorraden.
Parma zag het invasieplan niet meer zitten; immers de uiterst belangrijke ontmoeting van de Armada met de troepenschepen van Parma was onuitvoerbaar :
Telkens wanneer Parma op de kade van **Duinkerken** stond en over de zee uitkeek, drong deze conclusie tot Parma op. Aan de overkant van het verraderlijke doolhof van ondiepten en zandbanken dat zich vanaf de kust uitstrekte en hier en daar wel zoo'n 12 mijl breed was, kon Parma voortdurend vijandelijke zeilschepen zien voorbij komen. Soms waren het de zeilen van Engelsen, maar meestal behoorden ze toe aan de vlieboten van de Hollanders en Zeeuwen die heel effektief de Vlaamse kust blokkerden.
Als de logge, diepliggende galjoenen van de Armada zouden proberen de vlieboten tussen de

zandbanken te achtervolgen, zouden ze zoo'n 10 mijl uit de kust al aan de grond lopen.
Maar hoe zou Parma zonder hun steun door de hardnekkige blokkade van de Hollanders en Zeeuwen heen kunnen breken om zijn schepen voor de geplande ontmoeting midden op Het Kanaal te krijgen?
Toch werden er 21.000 manschappen te Nieuwpoort en Diksmuide samen getrokken.

2 mei 1588 – De gasthuismeesters - SAP 395 – Renten

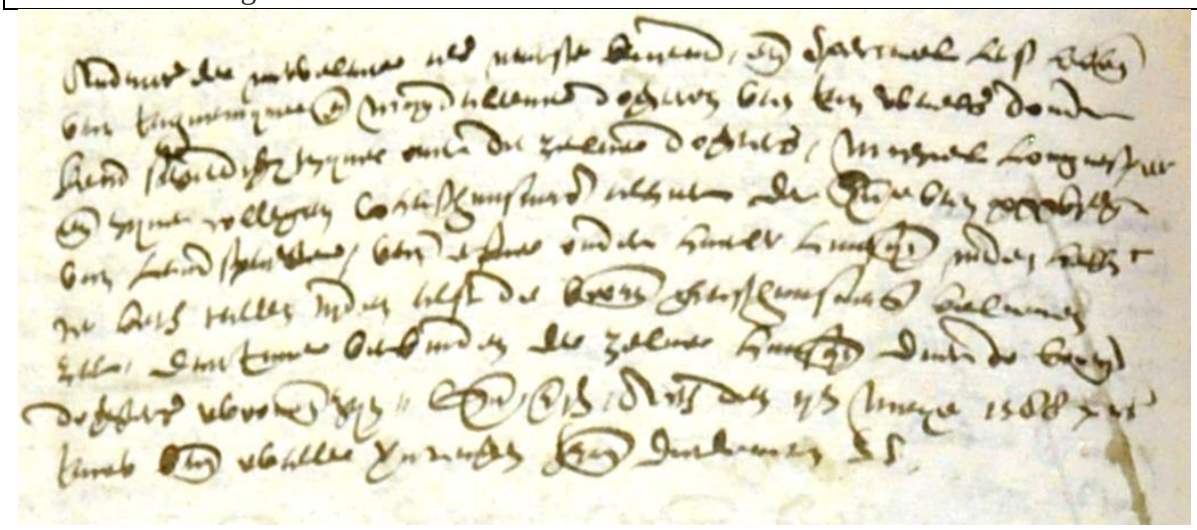

Andries de Nuwelaere als naeste vryend ende speciael last hebbende
van **Jacquemyne ende Magdaleene**, doghteren van **Jan Waels** doude,
kend schuldigh tzijne over de zelve dochtes, **Michiel Longuespee** ende zijne collegen gasthuusmeesters alhier de somme van xxxv ponden van landspachte vande erfve onder haerlieden huusinghe in de **Helhouck** te betaelen –
tallen tyden alst de voornoemde gasthuusmeesters believen zal,
daerinne verbindende de zelve huusinghe daer de voornoemde dochteren woonachtigh zijn, over recht
Actum den ijde meye 1588 – present Jacob VandeWalle

21 mei 1588 – Wijn en bier - Resoluties B – SAP 468

Ter verghaderinghe van bailly, burghmeesters ende schepenen vande stede
es gheordonneert, dat nyemant en bestaet in te doen ende venten eenighe wynen ofte bieren, zonder alvooren te gheven contentement den thresorier ende haelen billet,
verbiedende voordan een yeghelick herberghe te houden ofte bier te venten buuten consente van de bailly ende wet ende zonder alvooren daertoe gheauctoriseert te zyne op peine van arbitraire correctie ende boete van iij pond parisis
Te bedeelen den officier, stede ende aenbrynghere, elck een derde ende voorts op de verbuerte vande dranck ende verbodt van meer te tappen
Ghepubliceert ter halle den xxiste in meye 1585 ende naederhandt te meer stonden

21 mei 1588 - Augustyn van Hermelghem

Op **den 21sten m**eye wasser een placaet van konings wege uytgeroepen en 't was een placaet dat noyt gehoort en was: alle zaken van landlabuer, als metsers, tigeldeckers, temmerlieden, wevers, vulders en alle ambachten meest wierden al van koningswege getaxeert door dien dat de daghuren zoo exsesif waren, van xx ℒ groote daegs, zoo wasser by den raed van State en

by zyne Maj^t hier in voorzien op groote punicie, die der contrarie deden; van peerden die ter hure gaen x stuivers 's daechs, van peysteren xij groote, in herbergen te slapen ij groote den nacht, en veel meer andere zaken; indien het scherpelijk onderhouden werd, 't zoude zeer wel gaen.

24 mei 1588 – Den Diepenmeersch en het Quadgat - SAP 395 -

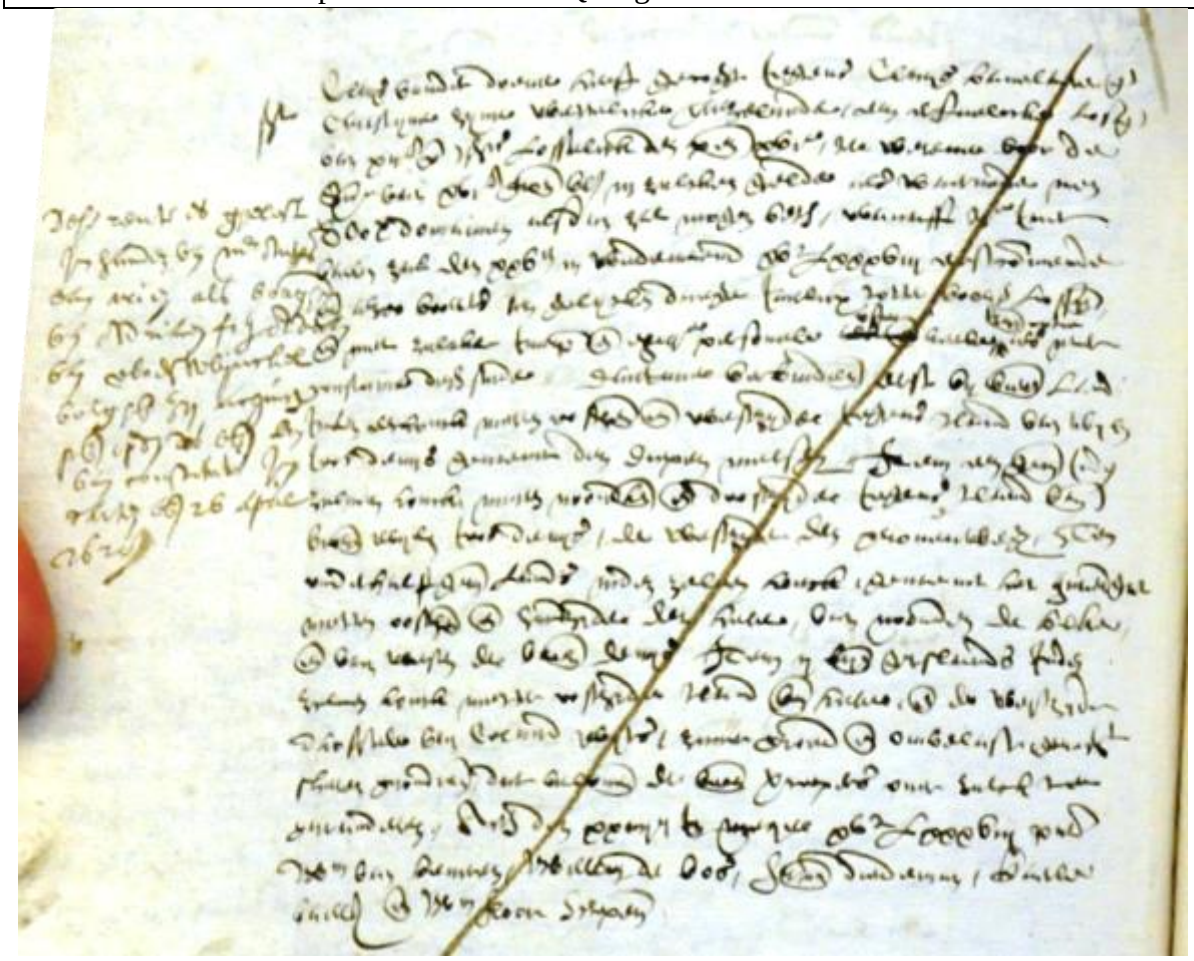

Clays vander Doene heeft ghecocht jeghens **Clays Bamelaere ende Christyne** zyne wettelicke gezelnede -
een erfvelicke losrente van xij pond parisis tsjaers - losselick den penninck xvj -
te wetene voor de somme van xv pond grooten vlaemsch - in zulcken gelde als waermede men sconincx domainen alsdan zal moghen bethaelen –
wannaff tjste jaer vallen al den xxv in wedemand xvc lxxxviij eerstcommende -
ende alzoo voorts ten ghelycken daeghe - jaerlicx totten voorseide lossinghe ende met zulcke inninghe ende executie personele ofte zaeke tzyn optie als naer coustume deser stede - daerinne verbindende
eerst vij vreendeel land inde Eeckhouck metten oost ende westzyde teghens tland van wylen Joos Denys genaemt **den Diepenmeersch** -
Item een ghemet inden zelven houck metten noordhende ende doostzyde teghens tland vande voornoemde wylen Joos Denys - de westzyde den Provenwech
Item onderhaf gemet lands inden zelven houck - genaemt **het Quadgat** - metten oosthende ende zuudzyde den heere - van noorden de beke - ende van westen de voornoemde Denys -
Item ij lynnen gerslands inden zelven houck metten oostzyde tland van de heere ende de westzyde dhofstede van Colaerd Wyts -

zuyver goud ende onbelast - ghezondert sheeren grondrente -
dat belovende de voornoemde vercoopers over zulck te garanderen -
Actum den xxiiij in meye xvc lxxxviij present Willem van Beveren - Willem de Vos - Frans Diedeman - Kaerle Baelen ende Willem Floor, schepenen

25 mei 1588 - De Spanjaarden vertrekken uit Ieper – Augustyn van Hermelghem

Op den **25sten van meye** vercochten de soldaten alderhande goed metten trommele, en deden repareren hunne carretten en wagens, makende alle gereedtschap om ras te vertrecken, maer 't zoude wel twee ofte dry dagen wezen; want zy moesten noch geld ontfangen om alle hun goed dat beleyd was in den wouckere te lossen. Het gemeene was zeer verblijdt dat het eens verlost zoude wezen van de slavernie van de Spaensche sineurs, die acht jaersche maenden de schamele poorterie verdruckt hadden; men zeyde dat zy van het platte land van gelyke vertrecken zouden; maer daer en was geen zekerheyd noch af; maer men hoopte vastelijk dat 't zelve gebeuren zoude, en daer waren persoonen gekomen van **Cales,** die zeiden voor zeker dat men tot Cales zoo groote blochuysen en sterckten maekten dat alle het gemeene moeste wercken aen de stadt, zoo dat 't scheen dat den gouverneur verwachte siege voor de zelve, want zy noch vier companien volk ingenomen hadden en van gelyke liep in 't woord dat alle het volk zijn vertreek zoude nemen naer de reviere van **Grevelinge.** God bewaerse!
Het duurde nog tot de laatste mei vooraleer men definitief vertrok.

Op den lasten meye, 's nuchtens, ontrent den 9 uren, kwamen meest alle de pachters van **Elverdinge en Vlamertinge** gevlucht met hunne beesten en alle dat zy hadden naer de stede; de redens waren deze, dat alle de Spaensche soldaten van hun moesten vertrecken, want alle de trommelen sloegen om buyten op te lichten, ende de zelve soldaten wel wetende datter noch 's dachs daer zeer vele vendelen paseren zouden, zeyden en rieden dat elk rumen zoude dat hy conste; en in teeken van dien daer warender sommige soldaten die hielpen hun hunlieder bestiael dryven naer de stede. '
s Nuchtens den lasten meye, passeerden twee vendels van buyten omme de stede, maer zeer cort naer een zoo passeerden twee mael drye vendelen t' samen met groote menigte van carren, zeer wel voorzien, maer hadden eenige dochters van te lande waert met hun, en trocken door de stede naer Langemarck ter Tourhoutpoorte uyt met **vele hoeren en motsagen,** en het waren sterke vendelen, wel ontrent 100 mannen sterck, veel meerder dan t'Yper lagen, want zy waren laest gekomen, en daer wasser vele gestorven, zoo waren de getalen van de vendelen gemindert, en zoo gevult.

Motsage: lichte vrouw.
De verschillende vendels trokken richting Woumen.

9 juni 1588 – Pieter Roelens verhuist naar Belle - SAP 331

Sdonderdaeghs den ix de juny 1588
Pieter Roelens filius Pieter, cuerbroeder deser stede, hem betrocken hebbende ten huwelicke met een poorteresse van Belle, renunchierende van de cuere ende vryheden deser stede , promptelick betaelinghe vander x ste penning van zyne ghoedynghe over trecht vanden issuwe, competerende de voorseyde stede
Present Makeblyde burghmeester, Diedeman ende Walle, schepenen

11 juni 1588 – De brouwers en hun bier - Resoluties B – SAP 468

Verstaen by burghmeesters ende schepenen vander stede van Poperynghe
dat de brauwers der zelve stede venten ende leveren indifferentelick bieren vut haerlieden brauwerien omme die te transporteren buuten de cuere ende jurisdictie,
zonder danaff te adverteren den ontfanghere by pachte vande nyeuwe impositien,
ten regarde van xij – *12* - pond parisis ter stede toestaende van elcken tonne,
is vilipendentie ende mesachtynghe vanden octroye van syne majesteit vercreghen
ende willende daerjeghens voorzien als naer redene,
hebben gheordonnert ende wel expresselick verbooden,
ordonneren ende verbieden midts desen,
alle brauwers vande stede, eenighe bieren te leveren vut haerlieder brauwerien an vremde weerden ende omme die te slyten ende tappen buuten der jurisdictie deser stede
dan eerst ende alvooren doende de kennesse ende advertence ten huuse ende familie vanden ontfanghere ofte pachtere vanden voorseide nyeuwe impositien
jeghenwoordich ende toecommende omme by hem vanden coopere vanden zelven biere te heffen zyn voorseide recht,
ofte anderssins hebben contentement te minsten op suffissante cautie

De carolus gulden

Op de boete van drie carolus guldenen van elcke tonne, halfve ofte vatken zonder advertence vutghelevert ende trecht vanden voorseide impositie op hemlieden respectivelick te verhaelen,
metghaders verboodt van haerlieder ambacht den tydt van zes weken zonder eenighe diffimulatie, ooghluyckinghe ofte verdracht

Ordonnerende voorts den zelve respective brauwers tot twercken van de voorseide bieren t'ontbieden dordinaire bierwerckers vande stede, naervolghende de voorghaende statuuten ende opde boete daertoe staende
Actum ter camere, den xide in wedemaent 1588 ende ghepubliceert ten bretesque

1 juli 1588 - De schepen worden naar Nieuwpoort gebracht - Augustyn van Hermelghem

Op **den eersten julius**, waren groote menigte Spanjaerden en vivandiers binder stede en cochten veel goeds van vivers,
en vele spaensehe soldaten voorzagen hun van spiezen en ander geweire,
want men zeyde dat zy zeer haest op zouden moeten trecken,
want alle de schepen van Gend, Antwerpen waren binden lande gebrocht door de Lieve tot **Sluys,** en zijn door de Yper-vaert van Brugge naer **Nieuwport** gebroeht
door groote menigte van pioniers,
die de zelve vaert hebben gediept en gewijdt, zoo dat alle de schepen tot 130 ofte meer gebrocht zijn tot Nieuwport, zonder van buyten omme te komen, maer binden lande,
en daer was groote apparentie dat het leger oplichten zoude,
en men zeide dat de groote armeye van onzen koning vaste nadert,
en datten vyand van hem lieden geslegen was ter zee, **wel 50 schepen**,

alle in den grond geschoten en gevangen; maer noch altijdts zoo sprak 't volk van dat men tot Burchburch met de ambasaten van de Ingelsche onderhandelde; maer 't was te dincken dat niet doorgaen zoude.

9 juli – Langemark brandt – Augustyn van Hermelghem

Op den **9sten julius**, 's nuchtens met het opendoen van der poorte zoo kwam de mare dat Langemarck en ook geheel de plaetse mette kerke en het schoon huys van Francoys Van Houtte al afgebrand was, en dat door 't volk van den legere, die op den viij van julius aldaer gekomen was en niemand daer vindende dan in de kerke eenige arme menschen, hebben in diversche huysen 't vier gesteken, ja datter niet met alle, noch halle, noch huys, noch kerke gebleven was, zoo dat de arme menschen byna zouden verbrand zijn met hunne kinderen in de kerke; maer zy verlieten die en zijn wechgelopen. Aldus ginck het landt geheel verloren, zoo dat zy noch menschen noch beesten en mochten lyden ofte verdragen op 't platte land, en hadden zy mogen de macht crygen zy zouden in de steden niet vele gelaten hebben.

Op den 16sten july, de gansche macht van den koning lach ontrent **Nieuwport, Dixmude**, maer niet te min op den xvij – *18de* - zoo arriveerde eenen ambassadeur van Ingelandt tot Dixmude, den welken 's anderdags daer naer vertrock met een convoey naer Zijn Altese naer Brugge: aldus zoo hadde Zijn Altese al dat hy begerende was; want 't gemeene maer begeerde pais ende vrede, midts hoope dat het accoort zoude doore gaen tusschen Ingeland en tusschen onzen genadigsten koning; want 't gemeene niet langer dragen en konste.

19 juli 1588 – Gheleyn de Conynck - SAP 331

Sdynsdaegs den xix ste july 1588
Gheleyn de Conynck, gedenommeeert by **Joris Stilte** over hem ende zyn medehoirs van **Jan Stilte**, es by burghmeesters ende schepenen ghestelt ende ghecommitteert curateur ten sterfhuuse van de voornoemde wylent Jan Stilte, hem authoriseerende ende lastende vut zeker sterfhuuse, behoirlicken inventaris te makene.

1ste augustus 1588 – ’t Calfvel in ‘t Cleen Bruggestraetkin - Halmen SAP 365

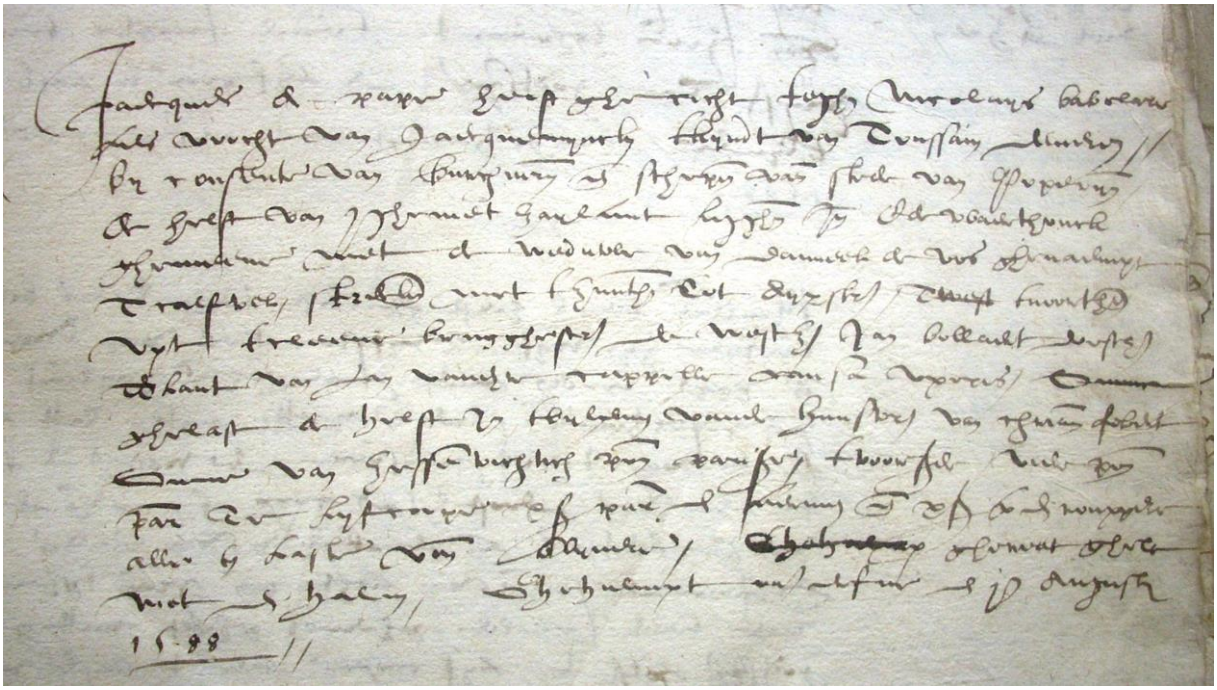

Jacques de Pape
heift ghecocht teghen **Nicolays Babelaere**
als voocht van Jacquemyncken tkyndt van **Toussain Deveren**
by consente van burghmeesters ende schepenen vande stede van Poperinghe –
de helft van 1 ghemet zaylant lighende in de Edewaerthouck –
ghemeene met de weduwe van **Danneel Devos** – ghenaempt **Tcalfvel** –
streckende met tzuuthende tot **dYperstraete** –
tnoorthende upt **tcleene brugghestraetkin** –
te westhende **Jan Bollaert** –
oosthende tlant van **Jan Vande cappelle** causa uxoris
Ghelast de helft in tbyleven vande huusvrouwe van **Christiaen Fobert** omme van zessenvichtich ponden parisis tvoorschreven
vier ponden parisis te lyfcoope
x schele parisis …
ende x schele parisis de roupere – alle ten laste vande blivere
Ghereet ghelt met de halm
Ghehalmpt over erfve den 1ste augusty 1588

9 augustus 1588 – De Spaanse armada voor Grevelingen verslagen -

Op vrijdag 5 augustus *kwam in Brugge een brief aan, waarin de zeeslag stond beschreven die vijf dagen eerder voor de kust van* **Plymouth** *was uitgevochten. De brief bevatte eveneens een verzoek om een ontmoetingspunt aan te geven en om enkele loodsen te sturen die de Armada veilig langs de kust van Vlaanderen moesten geleiden. Zonder hun advies zou ik zelfs bij de lichtste storm nog niet weten waar ik met zulke grote schepen als deze, beschutting zou moeten zoeken, aldus* **Medina Sidonia**,*de admiraal van de Spâanse vloot.*
Behalve Antwerpen was er in heel Vlaanderen geen haven groot en diep genoeg om de Armada te kunnen bergen.
Zaterdag 6 augustus *arriveerde weer een koerier van Medina Sidonia met het bericht dat de Armada ter hoogte van het eiland* ***Wight*** *was aangekomen en met een dringend verzoek om kruit en kogels.*

Wind en weder dienende, verwacht ik spoedig de kust van Vlaanderen te bereiken,aldus Medina Sidinia.
Op zondag 7 augustus *kwam er een verzoek voor 40 of 50 vlieboten - alsof Parma vlieboten over had - om aan de vijandelijke vloot het hoofd te kunnen bieden tot Uwe Excellentie met de rest kan uitvaren, en 's avonds verscheen er een bode te paard die de hertog kwam melden dat de Armada op de rede van* **Calais** *was aangekomen*
Parma begon ondanks heel wat bedenkingen met het inschepen van zijn troepen te Nieuwpoort, om zodoende de Spaanse Armada te gaan helpen.
Hij marcheerde op maandagavond, ***8 augustus*** *naar* ***Nieuwpoort*** *en slaagde erin 16.000 onwillige soldaten in de transportschepen te krijgen. Na waarschijnlijk een slapeloze nacht keek Parma de volgende morgen in* ***Duinkerken*** *toe hoe daar nog meer troepen in boten werden gestouwd.*
Een van de schuiten was er zoo slecht aan toe dat hij naar de bodem van het kanaal zonk en de verbijsterde opvarenden tot hun nek in het water kwamen te staan.
Te midden van de verwarring arriveerde weer een koerier van Medina Sidonia, die begon te foeteren omdat de inscheping nog niet was voltooid. En al die tijd kwamen er meldingen binnen dat in het westen, voor de kust van Gravelines, het geschut hevig bulderde. De bloedigste slag van de Armada stond op het punt te beginnen.

Samengevat : voor de kust van Vlaanderen liep de Armada, in een poging kontakt te maken met Parma (bijna) vast op de zandbanken ter hoogte van Gravelines, uiteraard werden ze toen aangevallen door Engelsen, Hollanders en Zeeuwen. Het meest effektieve wapen waren branders, schepen die recht op de vijand afvoeren en op het laatste moment of al eerder in brand stonden of waren volgestouwd met kruit dat tijdens of vlak voor de botsing ontplofte.

Niet een keer lukte het de zeeforten van de Armada een vijandelijk schip te enteren, de tegenstanders waren hen letterlijk te vlug af, ze keerden om en gaven de zeeforten weer de volle lading, zeeforten waren na de slag bij Gravelines niet meer zoo gewild.....
Door een plotseling opstekende wind kon de Armada grotendeels ontsnappen, maar door diezelfde wind (later de Adem van God genoemd) werd de Armada diep de Noordzee opgejaagd. Steeds als de Armada vanaf dat moment richting Engeland wilde, was de Adem van God tegen.
Op de onderstaande kaart zien we de Spanjaarden zich weer in de halve maan vorm hergroeperen, terug naar Parma kunnen ze niet meer, dankzij de Adem van God.

Parma trok zijn troepen terug naar de kust.
De rest van het verhaal is bekend, door de heersende wind kan de Armada dus niet terug, maar wordt gedwongen rondom Schotland te varen, langs Ierland. Onderweg strandden vele schepen, ook worden her en der, bijvoorbeeld in Ierland, groepen gestrande Spanjaarden op het strand reeds vermoord, slechts een enkele drenkeling weet te overleven.

8 augustus 1588 – De vendelen van Van Werp trekken naar Poperinge - Augustyn van Hermelghem

's Maendaegs **den 8^{tsen} oust**, naer Thundach, zoo sprak men zeere van het vertrecken van den geheele legere, en 't was waerachtig, want alle salvegarden werden op en wech genomen, elk onder zijn regiment, maer zoo warender alle landtlieden ongerust, want elk vreesde van andere zaken, maer 't was waer, want op Ste Lauwerijnsdag zoo sprak men zekerlijk van 't oplichten van de soldaten die gelegen hadden, 't was de lijfgarde van zijn Hoogheid en zijn Altese, en 't waren Walen, en ontrent den 10 uren zoo begonstet zeere te cloppen ter Meesepoorte en **Mijnheere Van Werpe**, gouverneur in tyden voorleden geweest, hebben tot Ypre begeiren te passeren met een regiment van xiij – *13* - vendelen, en waren sterck ontrent 3000 mannen en kwamen ter Meesepoorte in, en passeerden wel ij – *2* - uren elk vendel op hem zelven, en voor de waerheyd 't waren zulke cloucke soldaten, en elk vendel zoo sterck en zoo gemonteert dat al hadder geweest hondert duyst mannen zoo en zach noyt man zoo gemonteert, want 't was de lijfgarde van Zijn Altese, en onder andere zoo zy passeerden door de stede ten verzoeke van Mon^{sieur} den lieutenant **Mijnheer Van Werpe**, zoo was de Boterpoorte open gedaen en de Tempelpoorte gesloten om 't passeeren;
en ontrent den x uren zoo begonste te passeeren het carroy, maer daer waren ontrent lx – *60* - soldaten, die vooren gingen, en daer naer zoo volgde het carroy 't welk zeer groot was, en naerdien zoo volgde elk vendel op zijn ordere met zulke geschicktheyd, als men niet en zoude gedacht hebben, en buyten alle de companien namer uytte de companie van Hesdin zonder vendele, en was sterck 350 mannen, en daer was geen soldaet hy hadde een vergult musschet ofte een vergult morelion ofte riemen van rood fluweel met maten, en om eeniegelijk te vereeren, al hadder geweest een leger van honderd duyst mannen en zoude zulke companie hebben konnen vinden; daer en was niet dat mankierde;
zy trocken maer tot **Poperinge** en dat door dien zy zoo geladen waren met hun musschetten, want onder al deze fraye vendelen zoo warender wel 600 musschettiers en mijnheere van Werpe stond buyten de poorte met vier ofte vijf peerden om datter geen desordere en zoude komen, dat zy in 't marseren niet en zouden bedryven;
maer de heeren van der stede dit wetende deden hem bidden dat hem zoude believen te komen binder stede zijn noenmael nemen, maer en begeirde dat niet; zoo zonden hem de heeren spyse en dranck, zoo nam hy wat te peerde zittende, bin dat zijn volk door de stede passeerde ter Boterpoorte uyt, maer als 't laste vendel passeerde trock den voocht en voorschepen buyten en beliefden dat hy afzadt van zynen peerde, en met andere capiteynen quam hy mette heeren

pacientie nemen binnen der stede, en dit zelve volk marseerde wel twee uren zoo dat 't carroey wel te **Poperinge** was en den steert tot Ypre.
Aldus dit volk marseerde met zulke haeste 't gemeene volk was zeere verblijdt, en midts dat men zeere sprak van de comste van de armeye zoo hoopte elcken dat de zake anders eer lanck in 't beste verkeeren zoude, en te meer men hadde wel twee dagen lanck op de zee geschoten zoo wonderlijk zeere; 's avondts zoo quamer kwade mare, men zeide dat alle 't opgelicht volk zoo van Spaenschen, Duytschen Italianen, Yrsen en alle andere natien die tot **Duynkerke en tot Nieuwpoort** te schepe waren elk wederomme kwam naer zijn quartier daer zy gelegen hadden,
't eene tot Woumen d'ander ter Berst, en daer warender tot Nieuwpoort wel 100 vendelen te schepe geweest;
aldus met deze mare op Ste Lauwerynsdag 's avondts zoo was het volk zeere beroert.

's Anderdags den xi^{sten} oust, continueerde deze quade mare, maer niemand dorste die wel uyten; maer den noene ontrent den vier uren zoo kwamer betere, te wetene dat 's nachts 't zelve wedergekeert volk wederomme op moest naer de schepen en 't was waerachtig en noch meer, men zeide voorzeker datter vele schepen van de armeye waren buiten Duynkerke in de rume zee en hadden zege vercregen – *wat zeker niet het geval was* - in eenen slach jegens **capiteyn Draek**, **amirael van Ingeland,** die de armeye bevochten hadde, wel den tijd van twee dagen,

Francis Drake

alwaer veel volk van beyde zyden gebleven was, en men zeyde dat ons volk voor Duynkerke mede brochten ses Ingelsche schepen. God lof met hoope dat 't waerachtig is; maer 't en was zoo niet gevaren, want door dien de schepen tot Duynkerke niet al gereedt en waren, zoo en konsten de schepen d'armeye, die was tusschen Douvers en Cales, niet geassisteert wezen, maer men zeyde dat Zijn Altese, die tot Duynkerke was, besief dat alzoo den gouverneur van Duynkerke niet gedaen hadde alzoo hy wel mochte, zoo nam hem Zijn Altese gevangen, en op Ste Lauwerynsdag zoo vertroeken de ambassaten van Ingeland van Burburch met alle hunnen staet naer Ingeland, en zoo stond; alzoo rau als 't moochelyk was het zoo dat apparent was van quâtijdt.

Op den 11sten, 't was donderdag in de Thundagweke zoo kwam t'Ypre in ter Meesepoorte Mon^{s} den grave van Berlemont met grooten staet, met bahuwen tot 4 ofte 5 toe, metten broeder van den grave van Arenberch, ende zy waren gelogeert in 't Sweerd met omtrent 30 ofte 40 peerden, en metten avondt kwamen brieven zoo dat zy 's nachts omtrent den een ure hun vertreck namen met een ghyge, Collaert van Bolloeyngen, naer Dixmude, en van daer

naer Nieupoort, alwaer hy voor den noene was, en 't was apparent dat hy zoude bin den zelven dage te schepe gaen, want den bode ofte ghyge, die hun tot aldaer, te Nieupoort, bewacht hadde, zach aen de heeren van Ypere zoo hy bin den zelven dage t'huis was, datter Italianen tot 30 vendelen toe alle te schepe gingen, en nog vele Nameroysen, 't volk van dezen voornoemden grave, alzoo datter te verhoopen was dat zy alle omme, zoo tot Duynkerke, alwaer zijn Altese was, zoo tot Grevelinge, alwaer mijnheere Van Werpe metten volke, die t'Ypre duere passeerde op Ste Lauwerynsdag; 't was de lijfgarde van zijn Altese, alzoo 't vooren gezeyd is, alle oude garnisoenen, Walen ofte Artisienen, die als heden noch tot **Poperinge v**erbeyden, want men zeyde dat deze 14 vendelen zouden te schepe gaen tot Grevelinge; aldus maekte men groote preparatie overal.

11 augustus 1588 – De Potterstraatmolen - Renten

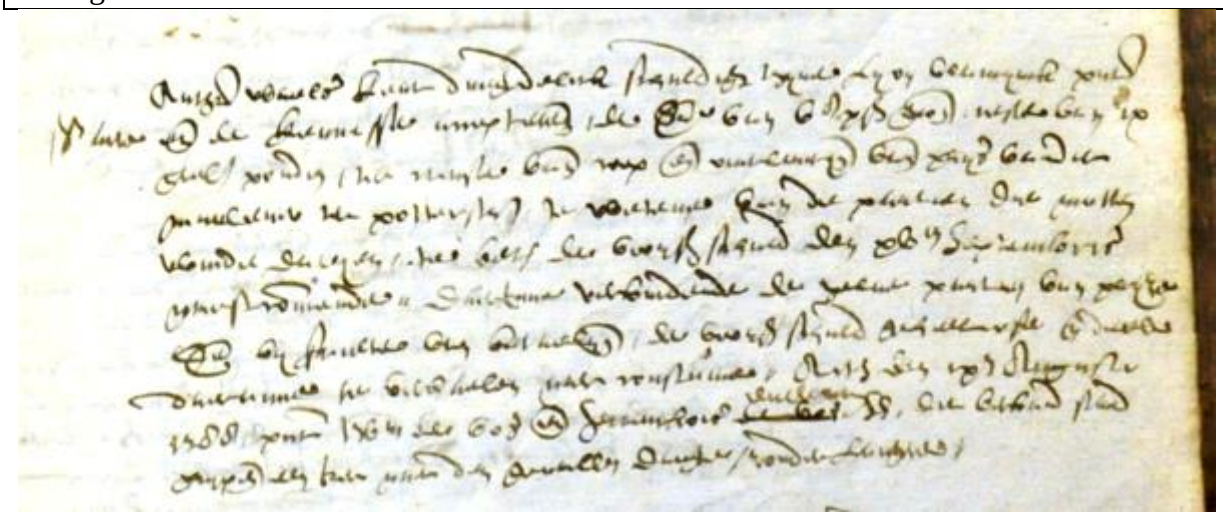

Anthone Waels kent dueghdelick schuldich tzyne
Lyoen Vlaemynck, present ende kennesse accepteerende,
de somme van v pond xj schele grooten, reste van ix ponden, ter cauche van de coope ende overleverynghe van **de prysie vane meulen ter Potterstraete**,
te wetene van de partien die metten vlonder drayen te bethaelen de voornoemde schuld den xvde septembris naestcommende –
daerinne verbindende de zelve partien van pryze – omme by faulte van betaelynghe de voornoemde schuld geheel ofte in deele daerinne te bethaele naer coustume
Actum den ix de augusti 1588
Present Willem Devos ende Franchois Diedeman – schepenen

23 augustus 1588 – Brouwers – Resoluties B – SAP 468

Ter vergaderynghe vanden wet, raed ende notable deser stede van Poperynghe gheschiet den xxiijde augusty xvc lxxxviiij es ghestatuteert ende gheinterdiceert,
statueren ende interdiceren mids desen
alle brauwers der zever stede, te brauwen biere omme te venten ende vercoopen ten tappe, op hoogher prys dan van vj pond de tonne, omme dat byde herberghiers, taverniers ende tapper sbinnen der zevler stede, te vercoopen vier grooten en halff de stoop, verbiedende tselve bier te vercoopen hoogher dan ten voorseide pryse den stoop op de boete van drie ponden parisis van elcke tonne ende tbie verbuert ten proffyte vande heere ende den ontvanghere tderde.

Welcken prys onderstaen zullen alle andere groote inlandsche bieren, tzy van Menene, Watene ofte andere plaetsen binnen de voorseide stede op ghelycke boete ende verbuerte Ende omme tghemeente te stofferen van ghoeden cleenbier es toeghelaeten de zelve brauwers tvoorseide cleenbier voordan tebrauwen op de prys van vyfftich grooten de tonne, omme dit te gheldene ten tape eenen stuuvere den stoop zonder meer op de voorseide boete ende verbuerte.
Verbiedende voorts alle herberghiers, taverniers ende tappers in te doen groot ende cleenbier ofte anderssins bier van onghelycken pryze naer dinhoudt vande voorgaende statuuten ofte oock in te legghen halfve tonne ofte quartkens dan alleenelyck gheheele tonnen op de voorseide boete ende verbeurte, blyvende niet min de voorseide bieren onderstaen ter warandatie van officieren, als van alle voorgaende tyden
Actum ter camere ten daghe ende jaere als boven ende ghepubliceert ter bretesque den xxviiijde in ougst xvc lxxxviij

23 augustus 1588 – Resoluties B – SAP 468

Te voorseide xxiiij augusty,
was gheresolveert ende gheconsenteert by wet, raden ende notable,
te heffen by contributie op tgenerael ghemeente,
buuten ende binnen baillen, halff ende jamff;
naer staete van gheode, theeringhe ende neerynghe,
de somme van iijc l ponden groote vlaemsch,
omme daermede te vinden de costen van xij vendelen voetvolck onder ‘tgheleet ende colonelschap vande **heere van Werp**,
welcke vendelen, capitainen ende colonnel met haerlieden staten, peerden ende tram ghelogeert ende onderhouden hebben gheweest binnen baillen deser stede
den tyt van zeven daeghen continuelick
Te wetene vande xde tot ende met den xvjde der selve maent.

26 augustus 1588 – Van Werp verlaat Poperinge weer - Augustyn van Hermelghem

Op den 26sten oust, 's nuchtens met den dage zoo en hoorde men niet anders op de westzyde van der stede dan trompetten, ende daer naer zach men er op alle straten, te weten van de Tempelstrate, Boterstrate en Elverdinckstrate,
zoo datter wel vier cornetten te gader stonden voor de poorte, en begeerden door de stede te passeren, ofte dat men hun geven zoude brieven van refuse, maer 't was hun by Mijnheere den Voocht, en by den voorschepen ontzeyt, zoo dat ze van buyten over de kaye reden, maer sommige, die peerden hadden die bloot waren, liet men binnen komen, aldus dorste niemand met coebeesten buyten blyven om het passeren, want van dezen nuchtenstond zoo passeerder wel 40 cornetten en al naer 't oosten; men zeide dat zy 's avondts ontrent Corterijck moesten zijn, wel 40 cornetten, en al naer Brabant, want het scheen dat daer in 't Westquartier niet meer te doene en was; naer den noene begonsten de arme landtslieden wederomme overal te rumen, want alle de Walen van Mijnheere Van Werpe niet verder geweest hebbende dan **Poperinge,** keerden weder op dezen dag tot Vlamertinge, Elverdinge en Boesinge; aldus was 't een ongestadige weireld.

29 augustus 1588 – De boeren vluchten - Augustyn van Hermelghem

Op den 29sten oust, zoo was zeer wonderlijck om zien de refugie, die gedaen was, niet alleene van de beesten uyt Veurenambacht, maer van de landtslieden, die de vruchten der aerde

moesten abandoneren, als coorn, havere, sukerion, ende zulk als op den acker van Godt verleent was, en 's avondts, ontrent den 5 uren, zoo warender binnen der stede gebrocht wel duysent beesten, als ossen, coeyen, calveren en jonge veulens, en daer was convoey wel van 50 Walen en wel 40 Spaenjaerds en hadden wel tusschen Lampernesse ende Cnocke-dijck 3 allarmen, al van de Duytsche; maer midts de wijsheyd van de cooplieden zoo warender 2 allarmen wederstaen mette Spaenjaerds, maer de derde zoo en waren de Spaenjaerden en de Walschen geen meester, maer moesten maken apointement met 40 goude croonen; zoo was 't land van Vlaenderen gesteld!

29 augustus 1588 – De kosten van de peerderuiters - Resoluties B – SAP 468

Folio 28
Ten voorseide xxiijste – *23* - augusty was gheresolveert ende gheconsenteert by wet, raed ende notable,
te heffen by contributie op tgenerael ghemeente,
buuten ende binnen baillen halff ende halff naer staete van ghoede theeringhe ende neerynghe, de somme van iijc l – *450* - ponden grooten vlaemsch,
omme daermede te vinden de costen van xij – *12* - vendelen voedvolck onder tbeleet ende corporaelschap van **de heere van Werp**,
welcke vendelen, capitainene ende colonnel met haerlieden staten, peerden ende tram ghelogiert ende onderhouden hebben gheweest binnen ballien deser stede
den tydt van zeven daeghen continuelick, te wetene vande xde tot ende met den xvjde der zelver maendt.

29 augustus 1588 – Het Papelanghemeerschstraatje - Halmen

Guillaume Ghysen
heift ghecocht tegen de weduwe van **Lammens Degroote** ende haere consoorten - aeldynghen van de sterfhuuze vande voornoemde Lammens –
derfve onder zeker huuseken staende inde **Potterstraete** –
toebehoorende de voornoemde cooper – metgaeders een huuseken staende daer neffens ende de erfve onder tzelve de voorseide weduwe ende aeldynghen toebehoorende,
metgaeders derfve eender hofstede in de voornoemde straete –
streckende de voornoemde erfven van vooren ande straete totten erfve van Pieter Thoris –
de zuutzyde **straetken vande Papelanghemeersch** – de noortzyde daeldynghen van Frans vander Peperstraete – zuuver goedt
omme de somme van acht ponden ende vyf schellynghen grooten vlaemsch – tvvoorschreven te betaelen vier ponde n grooten vlaemsch ghereet met den halm – de reste met de cedulle van obligatie sprekende ten laste van Pieter Hazebaert filius Pieters in date vande xxix ste augusty 1588 – vallende te paesschen 89 – bedraeghende vier ponden vijf schellinghen brooten vlaems over de vulle betaelinghe
v schele parisis voor een godtspennynck
vier poonden parisis voor een hooft cleedt
drie ponden parisis te lyfcoope – alle te laste van de blyvere

2 september 1588 – Het leger vertrekt - Augustyn van Hermelghem

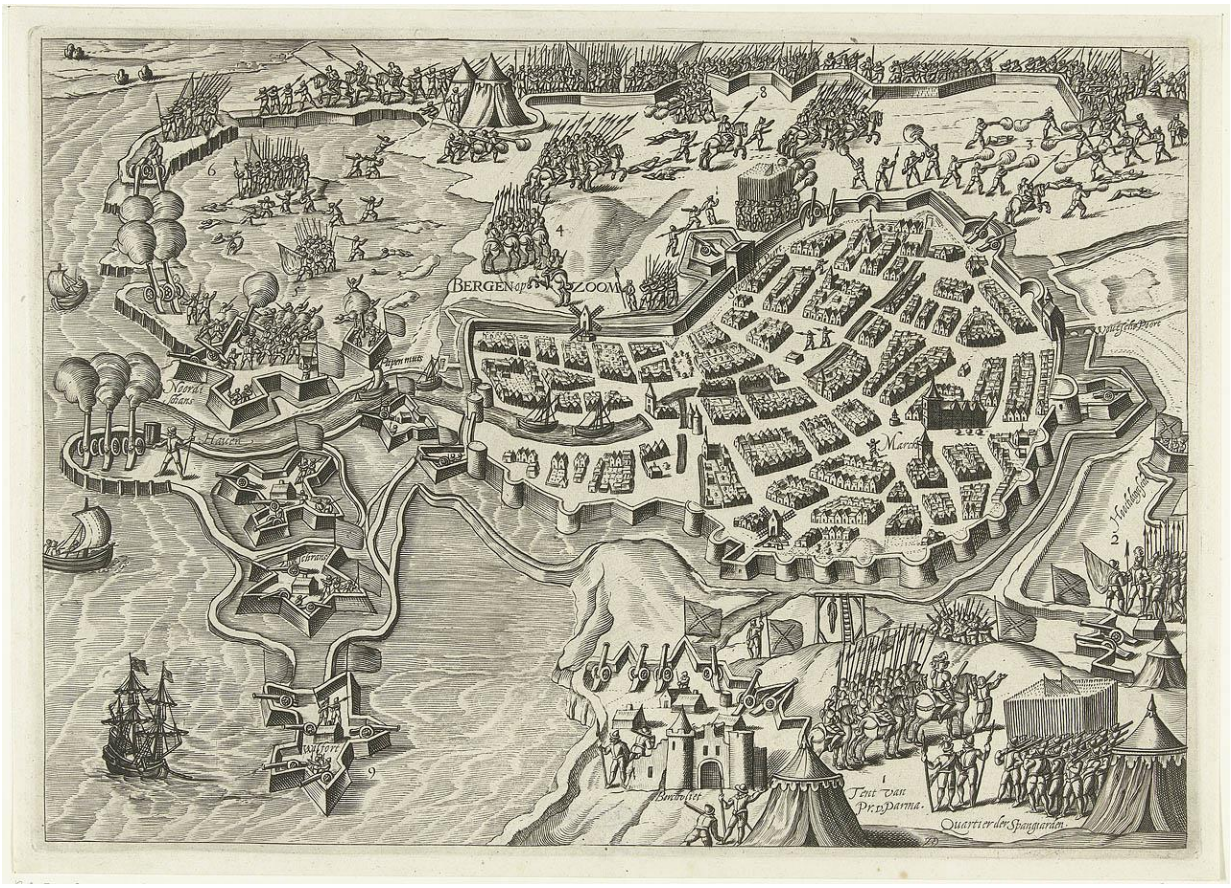

*De legers trokken naar **Bergen op Zoom** waar de belegering begon op de 23ste september en tot de 13de november zou duren. Prins Maurits kon dan de stad ontzetten. De Staatsen wonnen de strijd.*

Op den 2den september kwam het volk alle van Elverdinge en Vlamertinge, alle gevlucht met kinderen en met beesten, nochtans hadden zy salvegarden van Spanjaerden; maer zy en waren niet machtig met de landslieden om te wederstane, gequelt van de loopers, nemende al dat zy krygen consten, ja, schoenen en cousen van kinderen.

Op den 5den van september, zoo was 't maendag, en men zeide dat de geheele legere vertrecken zoude, niemand en wiste waer henen, maer men zeide naer Brabandt.
Ontrent dezen tijdt zoo lichte op geheel de legere, liggende ontrent Dixmude, en 't was voor de landtslieden groote blijdschap, want elk wie hy was begonste te peysen om naer huys te gane, en op den 6 en 7 van september zoo gingen vele landtslieden t'huys, te wetene tot Boesinge, Elverdinge, Vlamertinge, Reneghelst cn sommige rondomme de stadt, en men zeyde dat van den geheele leger niet en zoude blyven dan twee regementen Walen, dat de reste zoude vertrecken naer Brabandt, en van daer voort naar Sutphen en Deventre, om aldaer intrede te crygen naer Hollandt, want moeste gezocht zijn in andere quartieren, want de zake niet wel en ginck, alzoo men begeirde.

10 september 1588 – De Oostendenaars zijn daar weer - Augustyn van Hermelghem

Op dezen dag zoo liepen **de Oostendenaers** wederomme zeere, want zy hadden 's nachts geweest tot Vlamertinge, en op de Waesten causie; zoo hebben zy twee Italianen besprongen, schietende het een peerd dood, en namen hun gevangen; om welke Italianen de pecrderuyters

liepen zeere om ze te vinden, maer hunne confreren waren duere de Oostendenaers weg; aldus en stond 't niet wel.

24 september 1588 – Taks op de bieren – Augustyn van Hermelghem

Op den 24sten van september, zoo was 't zaterdag, en Mijnheer Pr van Stegele gecomitteert als comis over de nieuwe imposicie gesteld op elke tonne bier: groot bier van iij ℔. ℒ. en van daer opperwaert 5 stuyvers, en van elken stoop wijn, 2 groote en van alle graen, tarwe, messilioen en alle gemoudt graen, van elke rasiere vj groote en half, en op dezen dag was den overslach gedaen voor ses maenden.

'De raedtslieden des konings van Castillien, Arragon, van Leon, van beyde Sicilien, van Jerusalem, van Portugal, enz. grave van Vlanderen, enz. geordonneert in Vlanderen alle baillius, schouteeten, meyers, magistraten, wetten en andere officiers en justiciers 's conincks, ons geduchten heeren, en van zyne vasallen binnen Vlanderen, saluyt.
Alzoo wy achtervolgende zeker provisioneel 's conincks ons geduchten heeren, in date den xxisten april lastleden, metgaders de besloten brieven van Zyne Hoogheid van de zelve date daer mede gaende, geordonneert en bevolen hebben aen alle officieren ende wethouders, zoo van steden als casselerien, bailliagien en bourgagien, wezende van onse juridictie en ressoort, omme de redenen daer by in het lange verclaert en gedresseert, en ons over te zenden binnen eene maend, als doen eerstkomende de lijste en declaratie van alle zulken taex ende moderatie van salarissen, daghelijkschen loon ende hure van alle ambachten, wercklieden, dienstboden, herbergiers, peerthuerders ende meer andere zaken, als zy dien aengaende zouden mogen adviseeren ende stellen tot verlichtinge en sollaes van de gemeene ingezetenen van dezen landen en andere dies van noode hebbende om alle 't zelve by ons gezien, en rypelijk daer op gedelibereert overgezonden te worden aen de zelve Zyne Hoogheyd, ofte aen de hoofden presidenten en luyden van den Secreten Raed van Zyne Maj. om daer na gedaen en geoordonneert te worden als naer redene, ende het zy zoo dat by vele en diversche princepale officieren en wethouders van deze landen ten dien voldoen zijnde en ons overgezonden hebbende hun advijs, metgaders elk in het zyne een lijste en declaratie van dies voorzeydt is, van de zelve oversien en in delibratie geleyd hebbende uyt alle de zelve gecopieert en gemaekt hebbende een recuil van taxatie van de zelve salarissen, die men zoude mogen achtervolgen en onderhouden over geheel het land van Vlanderen, het recuil gezonden hebben aen zyne Majt. in zynen voornoemden Secreten Raed, de welke naer examinatie heeft den zelven taux goed gevonden en geapprobeert, ons lastende en bevelende in corformiteyt van dien te dresseren eene ordonnantie, en dien ten eersten doen publiceren over alle het zelve land en grafschap van Vlanderen, met expresse belastinge dat elk hem daer naer zoude reguleren, en dat op zulke pyne en amende als wy bevinden zouden behooren jegens de overtreders van dien, zoo is't dat wy dien volgende geordoneert ende gestatueert hebben, ordonneren en statueren by deze de pointen en artickelen naervolgende:

Metsers, ticheldeckers ende timmerlieden. In den eersten dat de meesters niet meer en zullen mogen heysschen noch winnen ten hoogsten dags xij stuyvers; de meester-knape viij stuyvers, de leerjongens, jaer en dag geleert hebbende, iiij stuyvers, de knape vi stuyvers.

Schailledeckers. Den meester daegs xiij stuyvers, de leerjongens v stuyvers, de knape x stuyvers en werkende op torrens zullen hebben dobbel daghuren.

Stroydeckers. Den meester daegs viij stuyvers, de knape iiij stuyvers

Leemplackers. Den meester daegs vij stuyvers, de knape iij stuyvers.

Cleermakers en cousemakers. Den meesterknape daegs vi stuyvers, en leerjongens en geldwinnende en dieners ij stuyvers, met conditien dat de meesters ook zullen gehouden wezen hun naer advenante te besnyden in 't vereischen van den loon van den fatsoene, comitteren en ordoneren de magistraten, elk in het zyne, met den eersten ten inspectie van dezen, te stellen ende te arresteren dezen loon naer 't fatsoen van den wercke.

Schoenmakers. Leerjongens dachs ij stuyvers min een oortjen; voor 't maken van een paer dobbel-sollen-schoen ij stuivers m., voor een paer mullen, clyckers ofte gecorte schoens ij stuivers en een oortje, voor een paer leerzen v stuyvers, voor een paer bruessekens iiij stuyvers, dies zullen de meesters ook gehouden wezen gemaekte werken naer advenante beter coop te geven, naer den taux daer af te stellen by de voornoemde
magistraten naer advenante van den ponde van alle soorten van leder, metsgaders in 't regard van den huydevetters en leertauwers, welcke magistraten wy daertoe by laste ende in den name van Zyne voornoemde Maj^{t}. geautoriseert hebben en autoriseren by dese hunne en elke byzonder hetzelve ten eersten te effectueren.

Saghers. In daghuren werckende zullen winnen 's daechs, elk xij stuyvers, en werckende by den honderden van elk hondert berdt, hardt xij stuyvers, en van muruwe bert x stuyvers; van elken voet hart houdt vi ofte viij duym dicke i grootjen, van ix ofte x duymen xviij ℒ. ℔., van vij en acht duymen xv ℔. ℒ., ende voort alle naer advenante.

Schrijnwerckers en steenhauwers. Den meester 's dachs xij stuyvers, den knape vij stuyvers.

Cautsyders. De meester dachs x stuyvers, de knape vi stuyvers.

Lootgieters. Binnen de winninge die zy doen aen hun loot en soudure zullen winnen 's daechs ix stuyvers.

Beesten-slagers binder stede. Voor het slaen en zouten van een osse, coe en volwassen rent ofte verse, zullen winnen x stuyvers, voor een vercken iiij stuyvers en half, van een schaep ij stuyvers en half, van een calf ij stuyvers ofte 't vel daer voren, van een gheyte ofte bock i stuyver, en die buyten slaen ten platten lande, van een osse, coe ofte calf verse viij stuyvers, van een vercken iij st.,
van een schaep ij stuyvers, van een calf een stuyver ofte het vel.

Smeden. De smeden zullen winnen werkende by dage ofte op hunnen kost vi stuyvers, ende wonende in hunnen meesters kost 's jaers xvi guldens.

Slotmakers. De knapen zullen winnen 's daechs vij stuyvers, marschalcken ofte peerdesmeden, beslaenders zullen hebben van elk hofysere van groot werck ofte treckpeerden iij stuyvers, ende van middelbare en kleyne peerden ij stuyvers en half, en van yzers te verzetten naer advenante van den voorzeyden prijs. Item voor het verswaersen van een plouchysere en dergelyke, van elk pond ij stuyvers.

Cuypers. De knapen werckende in daghuren 's dachs en in den kost van hun meester vij st., zullen hebben en winnen 's jaers xvi guldens, en werckende by den sticke naer advenante.

Glasmakers. Van elken voet glas iiij st., van elken voet bourgonsch ofte gemeene glas ij stuyvers en half, van elke kleyne viereante ruyte j groote, van elk viercante ruyte ij groote, van 't verlooten van den voet ij groote.

Huerpeerden. Men zal geven van elk huerpeerd 's dachs x stuyvers, item voor 't repas onder dag en nacht viij stuyvers, item voor elks pinte ij groote.

Herbergiers ofte ostelgiers. Men zal geven voor elke maeltijd, zonder den wijn, en metten besten gebrauwen biere viij stuyvers, voor de maeltijdt van de knegten met zijn imbijdt v

stuyvers; peerden-knapen zullen winnen binder stede 's jaers in den kost xv guldens, en andere huysknegten konnende parmenteren ofte ander gelijk huiswerck doen, zullen winnen xij guldens. De kamerieren zullen 's jaers winnen xiiij guldens, de keukenmaerten wel konnende cocken en van alles doen 's jaers xvi guldens, schommelmaerten 's jaers ix guldens.

Buyten-wercklieden. Den meester-knape ofte parde-knape, te lande waert in den kost van zynen meester, zal winnen 's jaers xxiiij guldens, den hofknegt, dienende om derschen, booten en gelijk ander buytenwerck xvj guldens, de leerjongens en den minsten knape 's jaers ix guldens, de schaepherders hun verstaende aen cuerren en ayrren van de schapen en lammeren, zullen wezen gerekent onder de voorzeyde landtdienaren en knapen. De buytenmaerten ofte meyskens, kennesse hebbende van coeyen, zuyvele, caes, botere en die er aen cleeft, zal 's jaers winnenxviij guldens, de mindere maerten ofte andere maerten 's jaers, xij guldens; de handtwerkers, delvers, ende deze gelijk op hunnen cost zullen winnen 's daechs viiij stuyvers, desschers op hunnen cost onder winter en sommer vj stuyvers, de pickers zullen hebben van elk gemet, besaeyt met wintervruchten, xvj stuyvers, de maeyers voor elk gemet mersch volle ghers xvij stuyvers, van toemaet x stuyvers, de hoeijers en wieressen op hunnen kost zullen winnen iij stuivers en half; de houtmakers werckende by daghuren zullen winnen 's dachs viij stuyvers.
Authorizeren de magistaten van alle steden ende casselerien midts de diversiteyt van den groote gebynte van den haute, elk hondert te tauxeeren naer advenante dat eenen goeden werckman zoude mogen winnen op den voet en proporcie van viij stuyvers dachs.

Meulenaren. De opper-knapen zullen winnen 's jaers xviij guldens, den onderknape xiiij guldens; olieslagers van elken, midts zy zouden mogen godtspenningen bespreken, 's dachs xiiij stuyvers; hoveniers en ander diergelyke wercklieden zullen winnen 's daechs vj stuyvers.

Voerlieden en wagenaers. Varende op de baene zullen van elcken persoon mogen nemen van de myle, te wetene, van Alderheyligen-misse tot uytganck april, tot i stuiver en half, ende van uitganck april tot Alderheyligendag van elke myle i stuyver, ende vrecht annemende by den honderden zullen hebben naer advenante; raekende, de schipvrachten, committeren en ordonneren wy de magistraten van der stede en casselerien, elk onder zijn resoort, daer op zulken tacx te stellen als zy bevinden zullen te behooren, hun lastende en van Zyn Maj^{ts}. wege bevelende by publique affextie van blocke uyt te drucken en verclaeren den preciesen schipvrecht en loon op elke stede en geweste blyvende, niet te min in vigeure en ordonnantie by ons ofte andere van Zyne Maj^{ts}. wege dies halve gegeven.
Aengaende de arbeyders, werckende op ende aen de wateren, metgaders de corte wagens, cruwers en voerders van de steekwagens, aengezien dat duer de diversiteyt van den gewichte en stand van plaetse, men daer op niet en zoude konnen zekeren ofte precisen loon ofte prijs zetten, om niet min jegens hun exactie te voorziene, zoo consenteren wy dat elken proprietaris, en de gone over hem last hebbende, zal mogen zijn goed doen balen ofte voeren by den gone die 't hem believen zal, ten minsten pryse, zonder dat de voorseyde aerbeyders zullen vermogen eenig goed uytten schepe ofte van den wagen te doen ofte halen zonder expres last van den proprietaris, ofte zynen facteur, noch en zullen de zelve aerbeyders geen belet mogen doen den ingezetene der steden ofte landtslieden, zoo verre zy willen hun goed lossen zelve ofte wechdragen, verbiedende op arbitraire correctie.
Voort gemerckt dat diversche knapen, maerten hun zouden mogen verhuert hebben tot hooger pryse dan het voorzeyd staet ofte andere aerbeyders voor hunnen loon en werck by hun aengenomen meerder conventie gemackt, zoo verclaersen wy dat zulke huere en conventie gereguleert zullen worden naer de publicatie van deze, en voor den toekomende tijdt in conformiteydt van dien, zonder iets vordere daer of te mogen heeschen ofte ontfangen. Verbiedende en interdicerende expresselijk een yegelyken wie hy zy, eenige meerdere jaerlijksche, dagelijksche ofte anderen loon te heeschen ofte ontfangen, noch geven ofte

betalen dan 't voorseyt staet op de peyne van te verbeuren by elken dobbelen van de voorseyde loonen, voor zoo vele jaren ofte dagen, en andersins als zy respectivelijk bevonden zullen wezen ter contrarie gedaen t' hebben, en noch boven dien arbitrairelijk gepuniert te worden, alzoo wel den eenen als den anderen gever en nemere; de voorzeyde boete en peyne te bekeeren in drien deelen, het een ten proffyte van den officier de callainge en de execusie gedaen hebbende, welke pyne en amende promptelijk en voor eenige opposiecien op 't verclaerts en affirmatie van den officier zullen moeten genampteert wezen, ende indien men de zelve pyne op hun nict en konste verhalen, zoo willen wy dat de zelve zullen bekeert worden in ander punicie en beteringe naer de qualiteyt van de misdaet, willende en ordonnerende ook dat sommige, wanneer suspectie vallen zal dat niemand in 't gone voorschreven, gecontravenieert zouden hebben, dat zoo wel den gever als den ontfanger gehouden zal wezen hem dies te expurgieren by eede in handen van den officier van de plaetse op pyne van gereputeert en gehouden te worden als transgresseurs van de voorseyde lyste, tacx en ordonnantie, ofte consequentelijk de voorschreven pyne en amende verbeurt en geincureert t' hebben, ende om de verhoedene datter geen secrete monopolie onder de voorzeyde handtwerkers ofte aerbeyders in contrarie en geschiede, zoo bevelen, en ordonneren dat alle de zelve aerbeyders, zoo ten platten lande als in steden, die in voorleden jaren metten voorseyden wercke hun lieder cost gewonnen bebben en voor zulks bekendt zijn, zullen gehouden wezen voor den toekomenden tijdt de goede lieden hun van doen hebbende, elk in zijn werck te dienen en te gerieven achtervolgende deze ordonnantie, zonder eenige subterfugien ofte excusen ter contrarie, op pyne dat jegens de zulke geprocedeert zal worden als vagebonten en lediggangers, 't zy by geselen, banissementen ofte andersins naer de exigentie van de mesdaet, en ten ende alle de pointen voorschreven niemand ignorancie en pretendere, zoo lasten wy u lieden, en van zyne Maj^{ts}. wege bevelende dat gylieden terstond de voorzeyde ordonnantie doet uytroepen en publieeren alleomme binnen de plecken van hunne juridictie, daer men gewoone is uytroepinge en publicatien te doene, procederende voort tot observatie van dien jegens de overtreders en ongehoorsame by execusie van pyne voorschreven, zonder eenige gunste, dissimulatie ofte verdracht, want wy van dies hun lieden geven recht en speciael bevel, ontbieden en bevelen eeniegelyken dat zy hemlieden dit doende neerstelijk verstaen en obedieren. Gedaen in camere van den Rade in Vlanderen tot Gendt, den ij dag van september, xv^{e}. achtentachentig.’

---

25 september 1588 – Herbergiers - Resoluties B – SAP 468

Alsoo by statute vande heere, wet ende raed deser stede
ghemaect den xvde january 1587 ende ghepubliceert ter halle den xviiijde der zelver maendt, verbooden ende strictelick gheinterdiceert heeft gheweest
alle herberghiers ende taverniers in te legghen eenighe wynen in vaetkens,
houdende onder de xlviij stoopen op de boete van iij pond parisis van elck vaetken,
verbuerte van de wyn ende verbodt van haerlieden herberghen, ofte tarvernen den tydt van eenen jaer ende zoomen verstaet
dat des niet jeghenstaende, eenighe weerden luttel achtende op tvoorschreven verbod, boete ende amende,
niet en hebben ghelaeten alderhande wynen in te doen ende venten in vaetkens van x, xij, xvj, xx ofte anders houdende onder de voorseide xlviij stoopen,
by dien middele te cort doende ter voorseide statute ende ceure vande stede ten opziene van de assysen,
soo eyst datmen van nieux pbulcieren tvoorseide statut van wegen den heere ende wet,
wel expresselick beveilt, alle herberghiers, taverniers ende wynvercoopers in canne, tzelve statuut strictelick en onverbrekelick tonderhouden,

op de voorschreven boete ende verbod van herberghe ende vente een wyne den ghelimiteerden tydt van eenen jaere ende voorts verbeurte van vaetkens ende wyne –
deene helft ten proffycte van de stede ende dander van de officieren 't beslach doende zonder eenighe oogheluyckinghe ende verdrach
Verbiedende voorts eenen yeghelicken eenighe wynen in te leghen in sticken ofte vaetckens, zonder de kennesse van de thresorier ofte contrerolleur, op de verbanden, boeten, penen ende amenden vande oude cueren ende statuuten van ghelicke zonder eenighe dissimulatie
Vernyeut ende ghepublcieert by laste van de wet den xxvste septembris 1588

25 oktober 1588 – Inventaris van de gronden - Resoluties B – SAP 468

Gheordonneert in elcken houck, buuten baillien te denomeren byder wet,
twee, drie ofte vier mannen, naer de grootte vanden houcke
ende die te eedene
up te bringhen alle tbestial ende ghecultiveerden landen, busschen, ghersserien, meersch ende hoppelanden, elck respectivelick in zyn quartier omme dienvolghende te innen de nyeuwe impositien vande stede, zoo wel van de voorleden ende jeghenwoordighen jaere, conforme de octroye daerop vercreghen
Actum den xxvste octrobris 1588

30 oktober 1588 – Bier brouwen - Resoluties B – SAP 468

Toeghelaeten voordan te brauwen
bier van neghen ponden parisis de tonne, omme te venten ten tappe vj – *6* - schele,
blyvende nietmin ter subjectie van de warrandatie van de officieren,
omme daeronder te stellen, niet weerdich zynde haerlieden prys,
welcke prys ende vente van vj – *6* - schele parisis den stoop onderworpen worden
dvutlandtsche bieren ghereserveert d'Inghels bier,
verbiedende voorts alle herberghiers, taverniers ende tappers, ten hoogheren pryse te venten haerlieden bier tzy inghebrauwen ofte vremt,
op de boete van iij pond parisis telcker reyse daeroner vercocht ende verbodt van haerlieden herberghen ende tappen,
den tydt van zes weken, zonder dissimulatie
Welcke voorseide boete competeren zal de voorseide officieren,
omme op te brynghen ter snede naer costume zonder dissimulatie compositie ofte verdrach
Actum eodem ende ghepubliceert en bretesque den xxxste – *30* - octobris 1588

31 oktober 1588 - Oliemolen langs de Werfstraat - SAP 365 - Folio 248 verso

De keringhe es ghedaen by Lauwers Pelgerem upde xvde december 1588 -
ter presentie van burchmeesters ende schepenen ter vierschaere

Anthonis Courtyl heift ghecocht teghen **Pieter Everaert** als wettelick curateur van de sterfhuuze van **Pieter Makeblyde** ende van zyne huusvrauwe -
by verhoghinghe de helft van een ghemet zaylant ligghende inde Schoudemonthouck daer de **Oliemeulen** op staet -
commende metten zuuthende op tlant van Anseel Gheus - van oosten tlant van Jacques Floor - tnoorthende upde **Werfstraete -** van westen Lauwers Pilgherem
omme de somme van dryeenvertich ponden parisis tvoorseide - x schele parisis voor een godtspenninck - de rouppere iiij schele parisis -

zeven pond parisis te lyfcoope - alle te laste vande blyvere -
te betaelen ter erfvachtigheyd -
Ghehaelmpt voorts over erfrve den laetsten october 1588

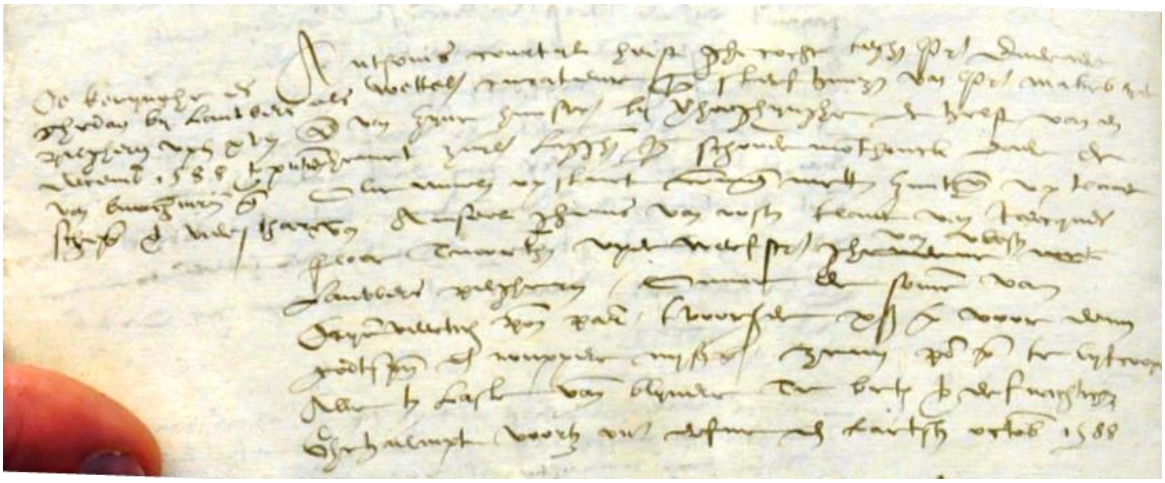

7 november 1588 – Koeien - Renten SAP 395

Jacob Baerd, verbind in den handen van **Gabriel Baerd**, zynen broedere,
een baeyde merrie ende twee melckoeyen, deene wit grys ende dander bruun roste –
om verzekerkhede van de somme van neghen ponden grooten vlaemsch,
voor welcke somme de voornomede Gabriel hem verbonden heeft borghe ende principael
jeghens **Mahieu Lynhoire**, woonende te Haesebrouck,
ter cause van de coop van de voorseye merrie, te bethaelen deene helft ten Lauwe
ende dander te Paesschen, beede eerstcommende als men schryven zal 1589 – omme in cas
van beschedigheyd, de zelve daeranne te bethaelen naer coustume – ende dit al zonder fraude,
arch ofte list
actum den vijste november xvc lxxxviij
ter presentie van Willem Devos ende Nicolas Baemelaere, schepenen

19 november 1588 – Verkoop van een hofstede in de Potterstraat - SAP 116 – uit proces nr. 34

Extrait vut register van de onterfvenesse vander stede ende heerlichede van Poperynghe.

Eloy Mooreel
heift ghecocht jeghen **Pieter Hallynck ende Kalleken** zyne huusvrouwe,
metghaders teghen **Franchois Wallaert** ende de voornoemd Pietere,
als voocht vande kynde van **Christiaen Schaephooft**
by comsente van Burchmeesters ende schepenen van Poperynghe
alzo verre alst hemlieden angaet,
deen helft van eene behuusde hofstede,
metgaders tvierde vande catheylen, groene ende drooghe,
mortelvast, naeghelvast ende cavelvast,
gheleghen inde Hamhouck,
opde Potterstraete,
ghemeene met de kynderen van Pieter Lamelis,
streckende metten oosthende op de muelendreve,

twesthende erfve ende tgoedt van Mahieu Wemaere de jonghe,
van noorden de kercke van Sinte Bertens,
omme de somme van eenentwyntich ponden grooten vlaemsch themet ,
tende mate, tende ghoede,
te betaelene ghereet ter erfvachtichede
Xl schele parisis voor eenen godspennynck,
zes ponden parisis voor een hooftcleet
ende vier ponden parisis ten lyfcoope ten laste vanden blyveren
ghehalmpt over erfve vande xix novmbris xvc lxxxiiij
tich ter presentie van schepenen

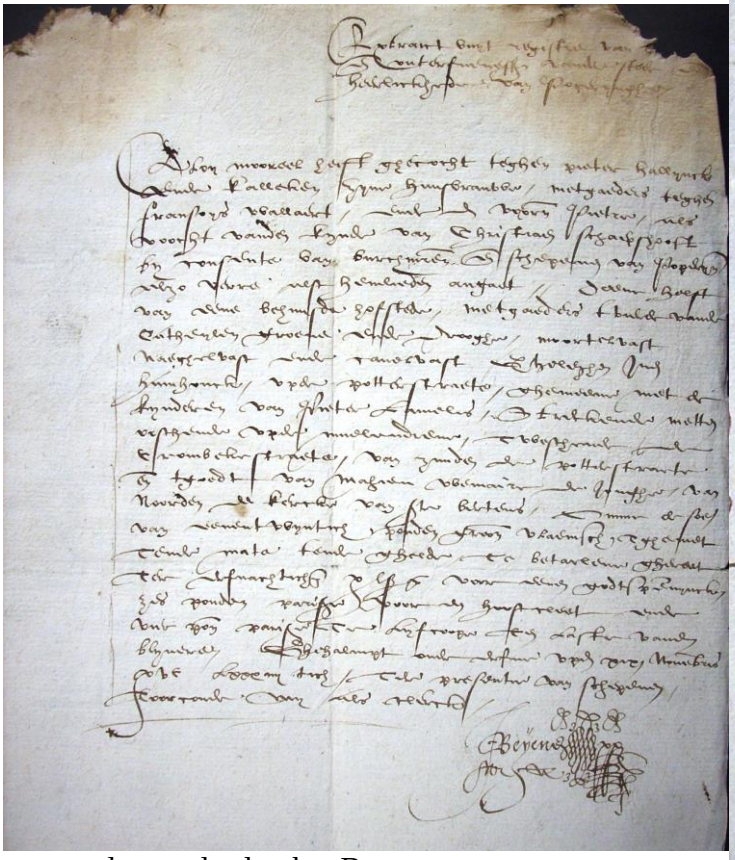

toorconde my als clerck – Beyens

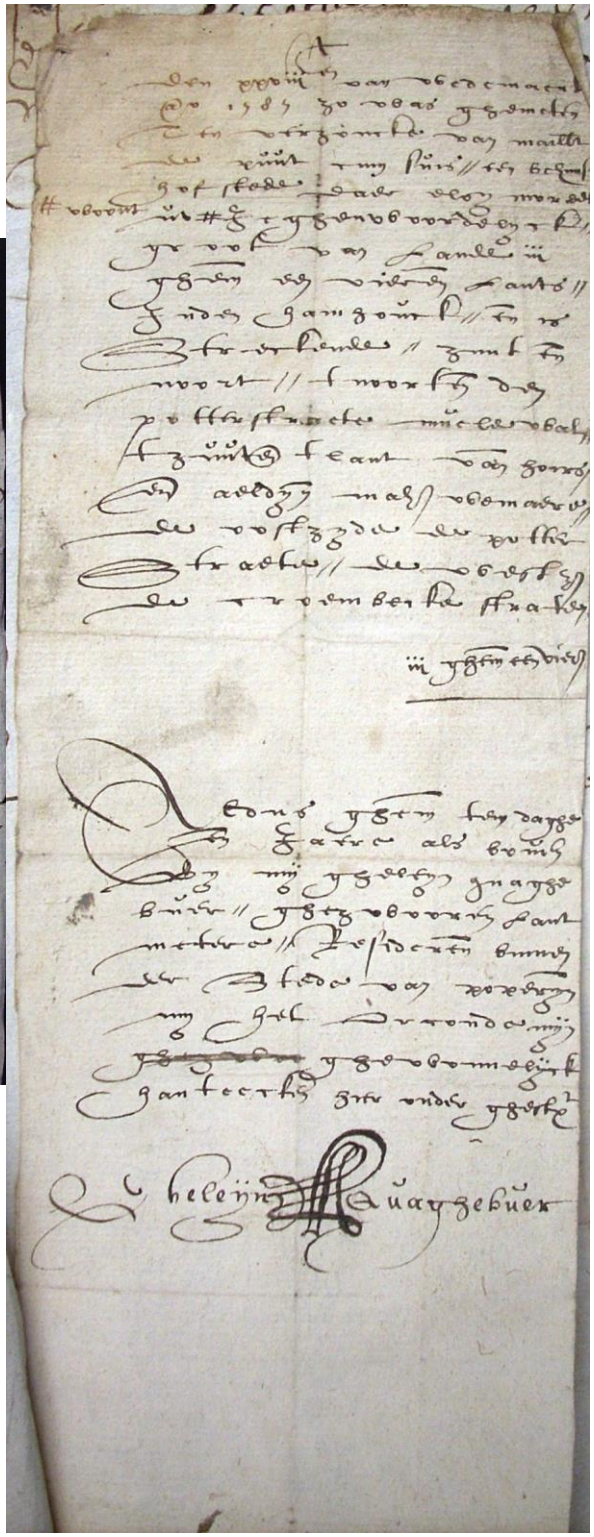

Den xxviij van wedemaent anno 1585 – zo was ghemeten ten verzoucke van **Maillart de Puut** cum suis –
een behuusde hofstede
daer **Eloy Moreel** nu woont – jeghenwoordelcyk groot van lande
iiij ghemeten een vierendeel lants
in den Hamhouck
ende is streckende
– zuut ende noort –
tnoorhende den Potterstraete meulewal – tzuutene tlant vande hoirs ende aeldynghen **Mahieu Wemaere**,
de oostzyde de Potterstraete,
de westzyde de Croembecke straete

iij ghemeten een vierendeel

Aldus ghemeten ten daghe ende jaere als boven by my **Gheleyn Quaghebuer** – ghezwooren lantmetere
residerende binnen der stede van Poperynghe
my het oriconde mijn ghewoonelijck hanteecken hier onder ghestelt.
Gheleyn Quaghebuer

22 november 1588 – Bierreglement - Resoluties B – SAP 468

Gheconsenteert by den heere, burghmeesters, schepenen ende raed deser stede
den ongherehelden toeghanck ende liberteyt van tventen van de groote bieren,
zonderlynghe vutghebrauwen, ten meerderne pryze,
dan die by voorghaende cueren ende statuten toeghelaeten,
hebben gheweest te gheldene,
ende willende daerinne stellen zulcken ordene als wel toestaet in eene republicque
ten fyne dat den voed van zulcke ongheoirloofde liberteyt allen herberghieren ende tapperen benomen zyn
hebben naer onderlynghe deliberatie advys ende ramynghe,
geresolveert ende ghesloten, toe te laeten ende toctroyeren,
zoo zy doen by desen,
alle brauwers vande stede voordaen te moghen brauwen haerlieder grootbier opden prys ende vente van twaelff ponden parisis de tonne,
omme dat by herberghiers, taverniers ende tappers te tappen ende vercoopen, zeven grooten den stoop zonder meer, welcken prysende vente van zeven grooten den stoop
Folio 30
Van ghelycke onderstaen zullen, alle vutghebrauwen biers,
tzy Watense, Ypersche, Meenensche ofte andere van wat stede ofte plaetsen,
die zouden moghen den naeme draeghen, ghereserveert d'inghels bier –
Verbiedende wel expresselick over decreet absolut ende desemael voor al,
alle herberghiers, tavernier, tappers ende tappeghen
de voorseide inghebrauwen ofte vremde vutghebrauwen, te venten,
vuten ende vercoopen ten hoogheren pryse
dan te zeven grooten den stoop, zoo voorseide es,
pot ende pinte naer advenante,
op de boete van iij pônd parisis van elcken stoope, kitte ofte canne, cleene ofte groot,
zoo wanneer de voorseide weerden ofte tappers dies besleghen ofte bevonden werden
ende voorts op tverbodt van haerlieden herberghen, tavernene ende tappen de tydt van zes gheheele maenden,
zonder eenighe dissimulatie oogheluyckinghe ofte verdracht,
metghaders op de verbeurte van alle de bieren vande voorseide pryze die in haerlieden herberghen, taveernen, huusen ofte kelderen ghevonden worden
met alle lasten van assysen, imposten ende andere
gheene ghesondert,
tdeen derde den heere ende dandere twee deelen **de drie kercken vande stede -**
tot voorderynghe vande toestaende refectien
ende de voorseide boete van drie ponden parisis te bedeelen den heere, officieren vander warandatie ende den aenbryngher, elck een derde,
blyvende nietemin de voorseide bieren in verbande ter warrandatie vande voornoemde officieren,
voor de huusen vande voorseide weerden ende tappers,
omme die naer haerlieder weerde te stellen, ofte te stellen tot mindere pryze,
eer dezelve inghedaen worden ende de zelve bieren tzy inghebrauwen ofte vremde
te meerderen pryze dan zeven groote den stoop ghestelt zynde,
ende zullen de weerden ofte tappers die niet moghen indoen noch venten thaerlieden huusen
ten waere dat zy gheen andere bieren in en hadden,

nemaer zullen de voorseide ghesteken bieren by **de bierwerckers** van die ghevoert wesen in zulcke plaetse,
alsmen daertoe beschicken sal,
omme aldaer naer d'vutroupen byde cnaepe ofte by trecken van billette ofte beeter de ghemeenen insetene vercocht ende ghevuert te wesene,
op zuclken prys als waerop de voornoemde officieren,
tzelve bier zullen ghestelt ofte ghesteken hebben alles op de voorseide boete van iij pond parisis,
daermen sal overgheven ter snede naer coustume ende verbuerte van bieren,
met alle rechten ende oncosten dat oock zonder eenighe compostie oogheluyckinghe, quytschel ofte bedrach, breder als boven .

Item dat de voorseide weerden ende tappers gheen bieren en zullen indoen ofte venten van onghelycken pryze naer dinhouden vande voorghaende cueren ende statuuten op de voorseide boete ende verbuerte.
Item dat gheen weerden ofte tappers en zullen moghen ontzegghen de ghemeenen huusman eenigh bier daeromme zendende met ghelde op de boete van iiij pond parsiis, van elcke canne groot ofte cleene, teeckent als zy bevonden werden, te bedeelen als boven.
Item dat de zelve weerden ofte tappers voordan niet en zullen moghen indoen,
eenighe bieren; tzy inghebrauwen ofte vremde,
zonder alvooren te haelen billet vanden thresorier ende hem te gheven contentement op ghelycke boete van iij pond parisis van elcke tonne,
te bedeelen als boven,
hemlieden voorts verbiedende het indoen vande zelfve tonnen ende vaetkens op de boete ende verbeurte daertoe staende by voorghaende cueren ende statuten
Item dat de voorseide weerden en zullen moghen ontsegghen herberghe ende logieren eenighe vremdelynghen, ghaende ende reysende lieden, vraeghende om logieren ende theeren voor haerlieden pennynck
opde boete van vj pond parisis ten proffycte vande voorseide drie kercken ende telcker reyse als zy bevonden werden herberghe ontseyt thebbende
Actum te camere **den xxij novembris xvc lxxxviij**
Ende ghepubliceert ter halle den xxviijde der zelver maendt.

24 november 1588 – Jan Jacobssone versus Pierre Duploy – De verlaten hofstede - SAP 115 – Processen

Zoals we hiervoor reeds hoorden van de kroniekschrivjer Augustyn van Hermelghem, verlieten verschillende boeren in de loop van 1588 hun hoeve, uit vrees van de Spaanse soldaten die de streek onveilig maakten. Blijkbaar had ook Pierre Duploy dit gedaan, zoals het blijkt uit de onderstaande processtukken.

Intendit omme **Jan Jacobssone**, machtich over joncheer **Jan van Pottelberhge**, heescher ter eenen
Jeghens **Pierre Duploy**, ghecommen ten beschudde van zijn ghearreteerde ghoede der verweerder ter andere
Dienende voor mijn heeren burchmeesters ende schepenen vande stede van Poperinghe.

Alvooren es warachtich dat den voornoemdee verweerder jeghens dheescher ghehuert heift **een pachtgoet,** groot van lande xxxiij – *33* - ghemeten voor zes pond parisis elck ghemet – een termijn van zeven jaeren vallende de iste – *1ste* - bamesse xvc lxxxviij – *1588* –

ende de vooseide totter eynde vande zelve jaren met dheescher,
alle jaeren twee steenen was, een hespe ende een paer cappoenen ende twee dobbel ducaeten voor de moeyte van dheescher van hem ghetransporteert thebben tzynen verzoucke binnen de stede van Ghendt.

Nu es zo dat naer de zelve huere, de verweerder houdende ende doende metten pachtghoede zijne gheliefte, heift eyndelicke tzelve ghoet over zekeren tyt, verlaeten ende gheabandonneert,
zonder nochtans dheescher voldaen thebben – gheene hy zoude moghen ten achteren wesen van de tyt tzelve ghoet in zyne subjectie gheweist heift,
over welcx jeghenwoordich betreck gheschiet es,
te weten omme halfve jaerschaere vande jaere lxxxviiij – *1588* - ende van procedure van dheescher op de zelve huere gheadmitteert 'onfanck te becommen van welcx,
believe mijn voornoemde heeren te hooren, eeden ende examineren, d'oirconden in marge – off zy niet wel en weten ende indachtich zijn dat opden xiiij ste – *14de* - decembris xvc lxxxxvij – *1587* - gheeft gheweest thebben aldaer den verweerder jeghens den heescher ghehuert heift tvoorseide ghoet ende over den voornoemde prys metghaeders breeders, etc.

Mits welcken concluderende, tendeert dheescher
dat hy den verweerder met ghoede cause betrocken heift
overzulcx zal de zelve verweerder ghecondempneert wezen toten betaelynghe van heeschers heesch ende costen van de vervolghe ter tauxatie, biedende eedt, etc.

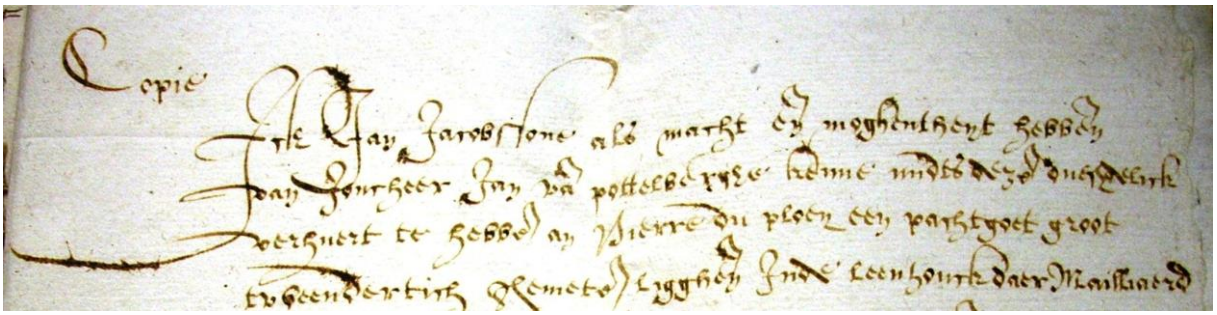

In het dossier zit ook het opgestelde huurcontract:

Ick, **Jan Jacobssone**
als macht ende moghenheyt hebbende van joncheer **Jan vande Potterberghe**,
kenne midts desen dueghelick verhuert te hebben an **Pierre duploy**
een pachtgoet groote tweendertich ghemeten ligghende inde **Leenhouck**
daer **Maillaerd Kieken** overleedt
ende datte omme iiij – *4* - schele parisis van godpenninck –
xviij pond parisis van lyfcoope
ende van principaele huere omme ses ponden parisis elck ghemet –
eenen termijn van zeven jaeren
waervan het eerste jaer vallen ende verschynen zal te bamesse tachtentich ende neghen betaelende over de bamesse 1588
niet meer dan twee ponden grooten voor een hoofcleet
ende iij pond grooten voor dat Jan Jacobssone tvoornoemde goedt moet stellen in refectie
de welcke iij – *3* - pond grooten hem huerder payement wert op tnaerste jaer al vande jaere vulle pacht,
te wetene het payment **te coudt Ypermaert** moet zyn betaelt

al teenegaen zonder dilay,
midts conditien dat de voornoemde huerdere ghehouden zal wesen tgoedt in refectie staende, alzo te onderhouden tzynen costen, zynen termijn van zeven jaeren, noch zal den pachtere overnemen in pryse alle de coppillie,
indien de coppillen tzynnen afscheede bevonden zyn beter van int overnemen,
zal de baete payement wesen up tlaetste jaer,
item den voorseide pachter moet alle jaere gheven **eene zwynehespe, een paer capoenen met ij paer kiekens,**
noch moet hy gheven an den verhuerdere alle jaere **twee steenen was**
Toorconde by hanteiken
Aldus ghedaen dezen xiiijde deemberis xvc iiij xx ende zevene **in den Gouden Leeu**
binnen Poperinghe inde presentie van **Ghelein Quaghebeur ende meester Jan Sluyzeman**

Item Pieter Du Ploy voornoemt moet gheven an Jan Jacossone voor zyn debvoir dat hy hem Duploy den voornoemde pacht zal doen hebben, doende tvoyage naer Ghendt **twee dobbel ducaeten in specien.**

Ghecollationeert jeghens zekere copie ende vermeide bevonden accorderen oock tzelve over waerachtich affiermeren
Torconde myn hanteiken
Jan Sluzeman – notaris Apostilique

Om één en ander te verifiëren is de getuigenis van de schoolmeester Jan Sluseman doorslaggevend.

Ghehoirt de naervolghende oriconde den xxide – *16de* - february xvc lxxxix - *1589*
Meester Jan Sluseman schoolmeester deser stede , oud xxxviij – *38* - jaeren of daerontrent, oriconde, ghedaeght, beleedt ende gheexamineert op d'inhoudt van sheescher intendit, deposeert by eede
dat op zekeren dagh de here gecommen es tzyne deposants huuse
om hem verzouckende ghescreven thebben zulcke voorwaerde van paghte
als de verweerder jeghens hem ghenomen hadde over **Jan van Pottelberghe**
vande hofstede by den intendit ghementionneert,
welcken volghende es by hem oirconde eerst een bewerp ghemaect
ende daernaer de voorwaerde in alle condtien ghescreven zynde –
heeft de here zijne zone daeromme ghesonden –
naerdien hy deposant passerende voor thuus vande heescher ende by hem opgheroupen zijnde op tgezelschap present den xde – - *10de* –
zeyde de heere tot hem oirconde – staende by den voornoemde magyster,
ick moet hebben twee dobbel ducaeten voor mijn sollicitatie ende moeyte, maer ic moet daervooren tot Ghend gaen,
welck propoost den verweerder oock wel moghte hooren als hooge ende overluut gheseyd, nemaer off hy de zelve woorden bestont ofte nyet en zoude hy oirconde nyet willen affirmeeren dan de verweerder daerop nyet ne sprack noch andwoorde

Eyndelinghe verclaerst nyet present geweest tehbbende daer den voorseide paght zoude ghemaect hebben gheweist onder anderen, ter huuse van **Sebastiaen Noret**, **wonende inden ghouden leeuwe** ende de voorwaerde by hem oirconde gheschreven tzyne alleenlick ten verzoucke van de heescher, zoo voorseit es.

29 november 1588 – Huis op de Nieuwe Markt - SAP 365 - Folio 348 verso

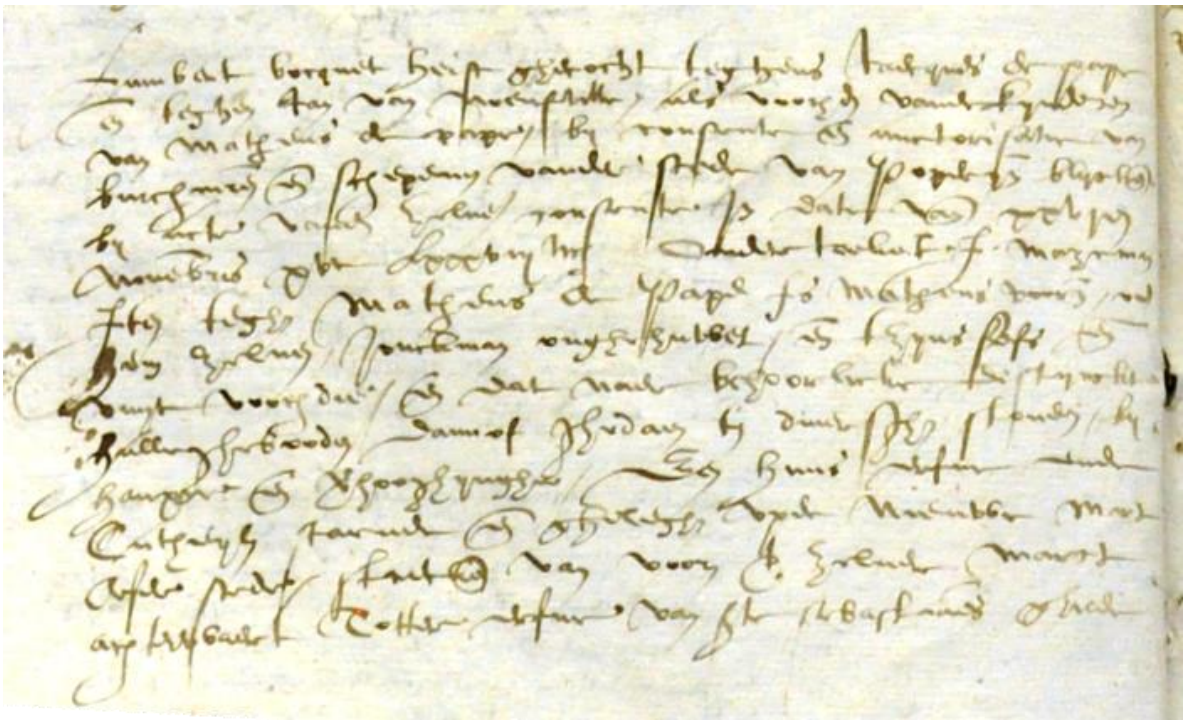

Lambert Bocquet heift ghecocht teghens **Jacques de Pape ende teghen Jan van Noeufville - als voochden van de kynderen van Matheus de Pape -**
by consente endee auctorisatie van burchmeesters ende schepenen vande stede van Poperynghe -
blyckende by acte van de zelve consente in date vande xxv ste novembri xvc lxxxviij november - onderteeckent J. Mazeman -
Item teghen **Matheus de Pape filius Matheus** voornoemd over hem zelven jonckamn onghehuwet end tzyns selfs ende vuuyt voochdie –
ende dat naer behorlicke disyckte hallegheboodden dannof ghedaen ten diversche stonden, by haulche ende verhooghynghe -
een huus, erfve ende catheylen - stande ende gheleghen upde **Nieuwe Mart** deser stede - streckende van vooren ter zelve marct - achterwaert totter erfve van **Sint Sebastiaens ghilde** - de zuutzyde Pieter Everaert – van noort thuus van Jacob Bastyn ende derfve vande disch van Sinte Bertens -
ende alzo tvoorseide huus nu staet - mortelvast - naghelvast ende cavelvast - ghereseveert eenen inckelen muer achter inne thof - een plakbert - vier veynsters inne tvoorcaemerken ende tbesluiten vande bedde die hy te afscheiden van zynen pacht zal moghen weiren-
omme de somme van hondert ende zessentwyntich ponden grooten vlaemsch tvoorseide - te betaelen boven de myncke van achtenveertich ponden grooten vlaemsch waermede tzelve huus ende derfve belast es –
croiserende ter rente - de penninck xvj - dannof de xxiiij pond parisis tsjaers competerende Pieter vande Couttere ende xij pond parisis tsjaers de weduwe van Frans de Schottere -

teene derde van dezen coop te erfvachtigheyt ende dander twee deelen behoud den voornoemde cooper onder hem te wezezeghelde - de termyn van drie jaeren - ghevende dannof crois ten advenante vande penninck xvj -
behoudens dat de voornoemde weeze huweden ofte sterven zo zoude in dien ghevalle de coopere zulck deel van alzulcken weeze moeten oplegggghen met verrloope vande zelve pennynghen naer raete van tyde -
emmers binnen drie maenden daer naer ende voortz suffissantelick zeker over de voornoemde twee resterend deelen van dezen coope -
ten contentemente van de voorzeide voochden -
belopende tprincipael van desen coop boven tvoorseide last - de somme van lxxviij ponden grooten vlaemsch -
x schele vj deniers parisis voor een godtspenninck - xl schele parisis voor de ghemeenen aermen -
Item de weeze vande voornoemde Matheus xxxvj ponden x schele parisis -
Item dit huus es noch ghelast in de reste vande huere competerende Anthonis Courtyl - bedraeghende noch tot meye inde tjaere xvc tneghentich zeventhien november voor zes ponden grooten tsjaers -

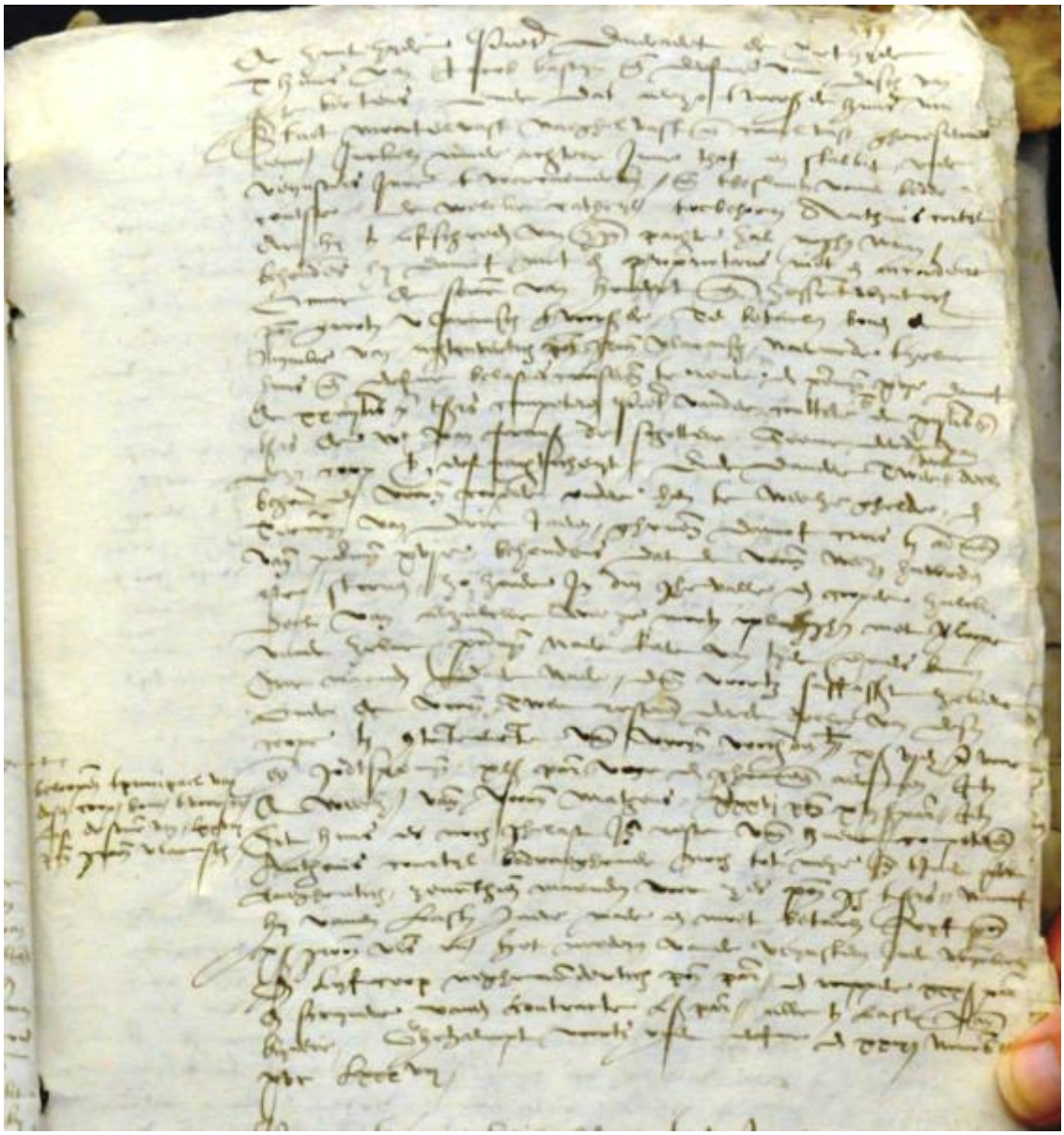

wannnof hy vande lasten jaere maer en moet betaelen v ponden x schele grooten vlaemsch omme het modereren van de veynsteren inde wynckele -
de lyfcoop neghenendertich ponden parisis - de rouppere xx schele parisis -
de schryver vanden kontracte L schele parisis -
alle en laste vande blvyere
Ghehaelmpt voorts over erfve den xxix novembris xvc lxxxviij

29 november 1588 – ’t Moerken langs de Papelangemeersstraat - SAP 365 - Folio 350

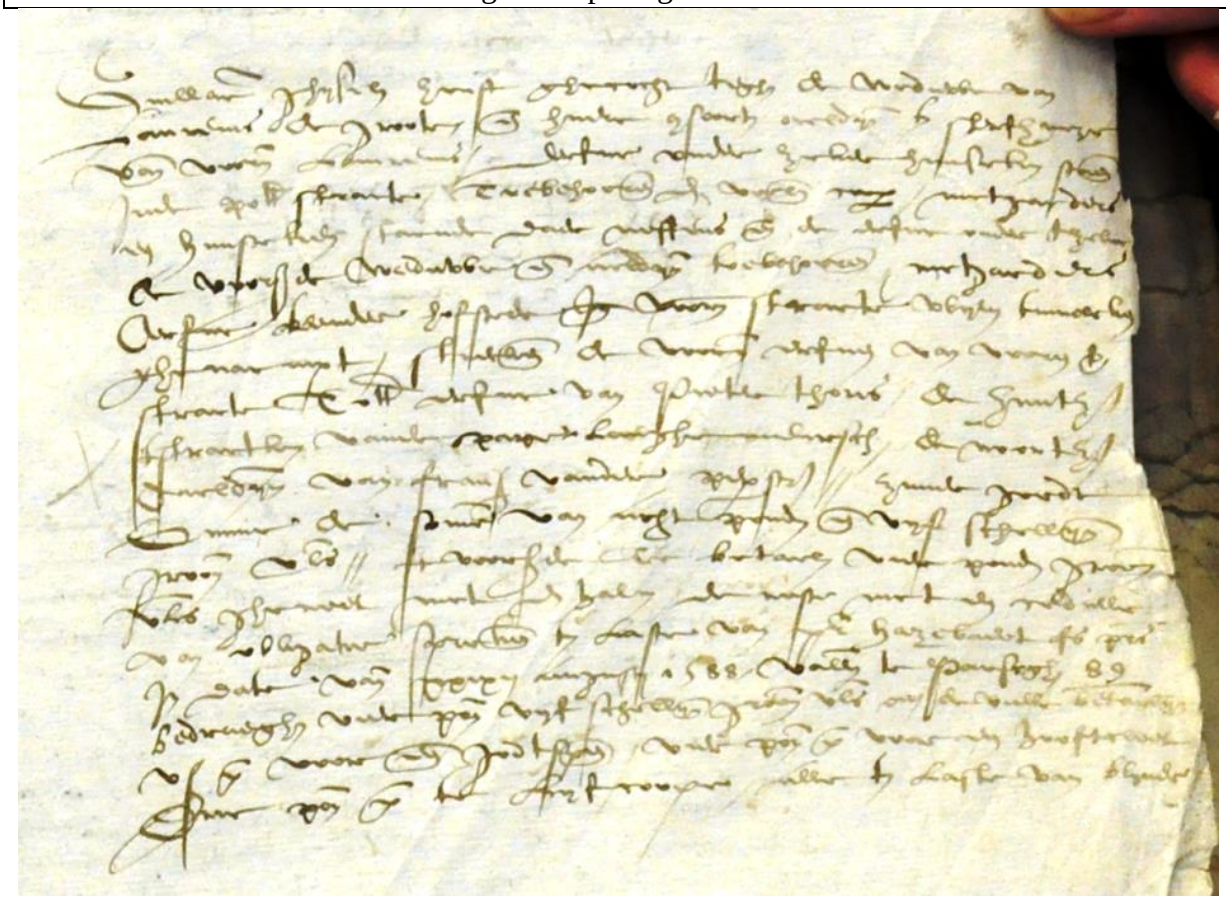

Guillaume Gyselen heift ghecocht teghen de weduwe van **Lammens de Groote** ende huere consoorten aeldynghen ten sterfhuuze vande voornoemde Lammens -
derfve onder zeker huuseken staende inde **Potterstraete** - toebehoorende de voornoemde cooper -
metgaeders een huuseken staende daer neffens ende de erfve onder tzelve - de voorseide weduwe ende aeldynghen toebehoorende -
metghades derfve teender hofstede inde voornoemde straete - wylen **tMoerken** ghenaempt - streckende de voornoemde erven van vooren ter straeet totten erfve van Pieter Thoris - de zuutzyde tstraetken vande **Papelanghemeersch** - de noortzyde daeldynghen van Frans vande Peperstraete -
zuuver goedt -
omme de somme van acht ponden en vyf schellynghen grooten vlaemsch - tvoorseide te betaelen vier ponden grooten vlaemsch ghereet met den halm -
de reste met de cedulle van obligatie - sprekende ten laste van Pieter Hazebaert filius Pieters - in date vande xxix augusty 1588 – vallende te Paeschen 89 -
bedraeghende vier ponden vyf schellynghen grooten vlaemsch over de vulle betaelinghe -
v schele parisis voor een godtspenninck - vier ponden parisis voor een hooftcleet

drie ponden parisis te lyfcoope alle ten laste van de blyvere

3 december 1588 – De Oostendenaars moorden te Poperinge - Augustyn van Hermelghem

Op dezen tijdt zoo liepen de Oostendenaers en die van Axele zeere,
want waer een reysend man ofte rijcken pachter hem keerde, gerochte in hun handen,
want daer wasser een bende, waerin dat was een zeer quaed bouf, genaemd **Jan Dou**,
die wel was van 100 mannen;
hadden op den vii – *7de* - December vermoort ontrent **Poperinghe,** Renegelst en Dickebusch wel vii – *7* - persoonen,
en komende van Kemmelen treckende naer Meesene,
hebben gegaen vast aen Meessene, ten huyse van eenen wale pachtere,
en 't was ontrent den vii – *7* - uren,
en meenden hem mede te leyden,
maer hy een zeer clouck man met zynen zone stelde hem te werre, en zy,
de Oostendenaers, maer meest alle lieden hier van 't Westquartier waren sterck ontrent xv – *15* - persoonen, en zy groote forse doende op 't huys,
dezen waele nam een becken, zy dit hoorende; 't was duustere,
hebben hem willen met geweld uytten huyse halen,
hy met een halfve pijcke heeft van boven een zeer gequetst,
en hy wezende Jan Dou, hunnen bevelhebber,
in 't quadt, riep: **'Ik ben dood! steek het vier!'**
Zoo hebben zy het vier in eenen schelf gesteken, en in het huys mette schuren t' samen geheel 't goed verbrande, alwaer veel gedesschen tarwe verbrande;
zoo geheel het quartier in roere zijnde zijn vertrocken,
quamen naer Ste Loys, alwaer ten huize van den weerd dezen Jan Dou vermaekt was,
zeggende als eenen disperaten man:
'Steek my dood of geeft my een mes ik zal het my zelve doen!'
Maer nemende een peerd van den weerd, hebben hem daer opgezet,
want hy met een pijcke was gestoken in zijn borst,
komende met twee gevangen by de nieuwe Leye zijn naer de stede gekomen
en is Jan Dou met het peerd gevallen in eenen dijck,
en met dien zy beroert waren, zijn beyde de gevangenen ontrocht.
Dezer zelve weke was het convoey uytgetrocken, die voor hun hadde een caporael, een overlooper hier t'Yper gekomen van Oostende,
die al hun wegen wiste en trocken naer Staên,
hebben een halve mile boven Langemarck in den duysteren nacht gevonden in een schure Oostendenaers, en en hadden geen sinternelle uytgesteld,
en besprongen hun eer zy het wisten:
deze gasten hoorende datter volk was, zeyden, niet wetende dat het volk van Ypre was:
'Compt aen, gy boeren!'
En midts dezen bestelden die van Ypre de deure van de zelve schuere, en de Oostendenaren ziende ofte hoorende dat zy zoo gesteld waren,
hebben achter in de zelve schuere een gadt gemaekt,
meenden aldaer uyt te geraken, maer moesten hun doorvechten zoo datter veel gequetst waren van hun, en eenen dood
en zoo datter van Yper een geschoten was in zijn been dat men bin twee dagen daer naer moesten afdoen,

en dit gebeurde in den duysteren nacht, zoo dat zy, die van Ypre 's anderdags op Onzen Vrouwendag in december 't Yper in hebben gebrocht, een oore van den dooden en vij portronael, twee halve pycken, ses hoen en van hun provande.

7 december 1588 – Het pond en de el - Resoluties B – SAP 468

Gheresolveert by bailly, burghmeesters, schepenen ende raed deser stede,
datmen voordan alle pontghewichte soo wel onder de twee ofte drie ponden als daerboven,
zal maecken ende stellen ghelycke op de proportie vander once,
zonder baete,
zoo dat tghewichte vande ponde zal inhouden ghelycke quantiteyt ende ghetael van oncen
oock mede dat de vierendeelen vande elle zullen wesen even lanck,
zonder deen vierendeel te stellen cortere dan tandere,
halff ende taille naer advenante,
Ordonneren dofficieren dies last hebbende
hemlieden daernaer te beweghen op tverbandt van haerlieder eedt
ende tot wederroupen
Actum ter camere den xijde decembris 1588
Ende ghepubliceert tsondaeghs de nxxviij der zelver maend.

17 december 1588 - De Oostendenaars zijn terug – Augustyn van Hermelghem

Den 17sten december, zaterdag zijnde, zoo hadden wederomme de Oostendenaers zeere gelopen in Reneghelst, ontrent Kemmele en overal,
en ook van gelyke hadden de gasten van het convoey ook dickwils uytgeweest,
maer daer af en was niet gedaen; want de Oostendenaers hunlieden vreesden,
met dat zy geen quartier en hadden, ook van gelyke warender afgekomen van Brabandt 6 vendelen Yrsen, die lagen ontrent Tourhoudt, die zeere liepen in Langemarcke en ontrent Commene, Wervycke, zoo dat 't volk daer ontrent met groote vreese zat.